

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska Institutionen
FEKN90, Företagsekonomi
Examensarbete på Civilekonomprogrammet
VT 2015

KEY AUDIT MATTERS

– En studie i dess värde för privata investerare

Författare

Viktor Fellnäs

Jonathan Strömbäck

Handledare

Anders Anell

SAMMANFATTNING

Titel:	Key Audit Matters – <i>En studie i dess värde för privata investerare</i>
Seminariedatum:	2015-05-27
Kurs/ämne:	FEKN90, Examensarbete på magisternivå, 30 högskolepoäng, Revision
Författare:	Viktor Fellnäs och Jonathan Strömbäck
Handledare:	Anders Anell
Nyckelord:	Revision, Revisionsberättelsen, Key Audit Matters, KAM, privata investerare
Syfte:	Uppsatsens syfte är att utreda vilket värde den kommande rapporteringen av Key Audit Matters (KAM) har i förhållande till privata investerare. Värdeskapandet undersöks utifrån informationsvärde, förtroendet för den reviderade redovisningen och ett reducerat förväntningsgap.
Metod:	Undersökningen utgörs av flermetodsforskning med betoning på den kvantitativa delen där vi kombinerar en enkätundersökning riktad till privata investerare och kompletterande intervjuer med revisorer. Forskningsansatsen innebär vidare ett deduktivt angreppssätt till de valda frågeställningarna då vi konstruerar undersökningen utifrån befintliga teorier.
Teoretiska perspektiv:	Studiens teoretiska referensram utgår från befintliga teorier som förklarar revisionens funktion och värdeskapande i förhållande till dess användare. Vidare används tidigare studiers resultat och revisionens förväntningsgap för att beskriva privata investerares teoretiska nytta av KAM
Empiri:	Studiens empiri och primärdatainsamling utgörs av 92 insamlade enkäter och två intervjuer med auktoriserade revisorer.
Slutsats:	Studien konkluderar att privata investerare anser att rapporteringen av Key Audit Matters tillför ett stort värde till revisionsberättelsen. Vidare pekar resultaten på att rapporteringen av KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget, bidrar med ett större förtroende för redovisningen och ökar privata investerares förståelse för revisorns roll vilket reducerar förväntningsgapet.

ABSTRACT

- Title: Key Audit Matters – *A Study of its value to private investors*
- Seminar date: 2015-05-27
- Course/ research field: FEKN90, Degree Project: Master of Science in Business and Economics, 30 ECTS, Auditing
- Authors: Viktor Fellnäs and Jonathan Strömbäck
- Supervisor: Anders Anell
- Key words: Audit, Audit report, Key Audit Matters (KAM) private investors
- Purpose: The purpose of this project is to examine the value that the upcoming reporting of Key Audit Matters contributes to the independent auditors report in relation to private investors. The value creation is determined by its informative value, its ability to increase the confidence that private investors have in relation to the audited financial statements and its effect on the audit expectation gap.
- Methodology: The study is conducted through the use of a combination of quantitative and qualitative research methods with emphasis on the quantitative part. The research consists of a questionnaire answered by private investors and two complementary interviews held with authorized auditors. A deductive approach is applied to the selected research issues.
- Theoretical perspectives: The theoretical framework is built upon existing audit theory relating the role and function of today's independent audit and the results of prior studies as well as the audit expectation gap.
- Empirical foundation: The empirical foundation consists of collected questionnaire results as well as key observations from interviews with professional auditors.
- Conclusion: The study concludes that the reporting of Key Audit Matters adds a large value to the independent auditors report from a private investor perspective. Furthermore the results indicate that KAM gives an enhanced insight into the audited entity, increases the confidence in the audited financial statements and contributes to the reduction of the audit expectation gap.

FÖRORD

Vi vill tacka företrädare och medlemmar i Aktiespararna som möjliggjort studien genom att ta sig tid att besvara vår enkätundersökning. Vidare vill vi tacka de revisorer som medverkat i uppsatsens intervjuer och bidragit med värdefulla synpunkter och insikter till gagn för undersökningens resultat. Slutligen vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Anders Anell för inspiration och konstruktiv guidning under arbetets gång.

Lund 18 maj, 2015

Viktor Fellnäs

Jonathan Strömbäck

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 Problembakgrund	1
1.2 Key Audit Matters.....	3
1.3 Problemdiskussion	4
1.4 Problemformulering	6
1.5 Syfte	6
1.6 Disposition	7
2. METOD.....	8
2.1 Ämnesval och förförståelse.....	8
2.2 Forskningsansats och forskningsstrategi.....	9
2.3 Den kvantitativa undersökningen.....	12
2.3.1 Urval och respondenter	12
2.3.2 Access och distribution	13
2.3.3 Enkäten.....	14
2.4 Den kvalitativa undersökningen.....	15
2.4.1 Val av intervjuobjekt.....	15
2.4.2 Intervjuprocessen	15
2.5 Databearbetning	16
2.5.1 Enkätundersökningen	16
2.5.2 Intervjuerna	17
2.6 Utfallens generaliserbarhet.....	17
3. TEORETISK REFERENSRAM	19
3.1 Dagens revisionsberättelse	19
3.2 Revisionens kommunikation	20
3.3 Revision som försäkrans	23
3.4 Revision som förbättring.....	24
3.5 Från försäkrans till förbättring.....	25
3.6 Revision som komfort	26
3.7 Revision som legitimering	27
3.8 Från komfort till legitimering.....	27
3.9 Revisionens förväntningsgap	29
3.10 KAM:s påverkan på förväntningsgapet.....	30
3.11 Sammanfattning av teorin och dess koppling till studien	31
4. RESULTAT	33
4.1 Enkätresultat.....	33

4.1.1	Bakgrundsfaktorer	33
4.1.2	KAM:s övergripande värde	35
4.1.3	KAM:s informationsvärde.....	38
4.1.4	KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen	40
4.1.5	Förståelse för revisorns roll.....	41
4.1.6	Respondenter som svarat <i>vet ej</i>	43
4.2	Intervjuobservationer	44
5.	DISKUSSION	47
5.1	KAM:s övergripande värde	47
5.2	KAM:s informationsvärde.....	48
5.3	KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen	50
5.4	Förståelse för revisorns roll och KAM:s inverkan på förväntningsgapet	51
5.5	Hot mot KAM:s praktiska värdeskapande	52
5.6	Förslag till vidare forskning	53
6.	SLUTSATSER	54
6.1	Studiens slutsatser	54
6.1.1	KAM:s övergripande värde	54
6.1.2	KAM:s informationsvärde.....	54
6.1.3	KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen	54
6.1.4	KAM:s inverkan på förväntningsgapet	55
6.2	Studiens kontribution	55
	REFERENSER.....	56
	APPENDIX	63

FIGURFÖRTECKNING

Figur 1 – <i>Key Audit Matters</i>	3
Figur 2 – <i>Kombinationer av kvalitativ och kvantitativ forskning</i>	10
Figur 3 – <i>Tillgänglig information</i>	21
Figur 4 – <i>The audit expectation-performance gap</i>	29
Figur 5 – <i>Revisionens roll och funktion</i>	31
Figur 6 – <i>Enkätfråga 7, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet</i>	36
Figur 7 – <i>Enkätfråga 12, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet</i>	37
Figur 8 – <i>Befintligt engagemang kontra eventuell intresseökning</i>	38
Figur 9 – <i>Enkätfråga 10, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet</i>	39
Figur 10 – <i>Enkätfråga 11, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet</i>	40
Figur 11 – <i>Förtroendeskapande och intresseökning</i>	41
Figur 12 – <i>Enkätfråga 4 ställt mot enkätfråga 9</i>	43

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 1 – <i>Enkätens insamlingstillfällen</i>	13
Tabell 2 – <i>Enkätfrågornas koppling till den teoretiska referensramen</i>	15
Tabell 3 – <i>Enkätfråga 1</i>	33
Tabell 4 – <i>Enkätfråga 2</i>	34
Tabell 5 – <i>Enkätfråga 3</i>	34
Tabell 6 – <i>Ekonomisk erfarenhet</i>	35
Tabell 7 – <i>KAM:s övergripande värde</i>	35
Tabell 8 – <i>Enkätfråga 5</i>	36
Tabell 9 – <i>Enkätfråga 13</i>	36
Tabell 10 – <i>Enkätfråga 12</i>	37
Tabell 11 – <i>Enkätfråga 10</i>	38
Tabell 12 – <i>Enkätfråga 11</i>	39
Tabell 13 – <i>Enkätfråga 8</i>	40
Tabell 14 – <i>Enkätfråga 4</i>	41
Tabell 15 – <i>Förståelse fördelat efter erfarenhet</i>	42
Tabell 16 – <i>KAM:s inverkan på förståelse</i>	42
Tabell 17 – <i>Vet ej-svar fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet</i>	43

FÖRKORTNINGAR

ABL – Aktiefolagslagen

FAR – Föreningen Auktoriserade Revisorer

IAASB – International Auditing and Assurance Standards Board

ISA – International Standards on Auditing

KAM – Key Audit Matters

RevR – Rekommendationer i revisionsfrågor

RS – Revisionsstandard i Sverige

1. INLEDNING

Kapitlet inleds med en problembakgrund där ämnets aktualitet belyses och läsaren ges en inblick i händelser som varit drivande för de kommande förändringar av revisionsberättelsen vars användbarhet studien ämnar utreda. Därefter presenteras en genomgång av det regelverk som ligger till grund för förändringarnas praktiska tillämpning. Vidare förs en problemdiskussion som klargör varför valet fallit på att undersöka förändringarnas användbarhet ur privata investerares perspektiv. Kapitlet avslutas med en problemformulering och tillhörande syfte som avgränsar uppsatsen och klarlägger de frågor som undersöks.

1.1 Problembakgrund

Revisionsberättelsen kommer från och med 2016 att förändras i ett antal avseenden. Den mest omfattande förändringen är införandet av ett helt nytt avsnitt; rapporteringen av *Key Audit Matters*, KAM. Avsnittet behandlar de redovisningsposter vilka enligt revisorns bedömning varit de mest väsentliga vid revisionens utförande. Dess användbarhet, i förhållande till privata investerare, är det som ligger till grund för denna studies syfte och frågeställningar.

Förändringarna är resultatet av en lång utvecklingsprocess som efterföljde den globala finanskris som utbröt under 2008. Krisen har beskrivits som den värsta i modern historia sedan *Den stora depressionen* på 30-talet och åskådliggjorde stora svagheter i den finansiella sektorn (The Economist, 2013). Bara under krisens första tolv månader användes 4 589 miljarder euro av skattemedel, vilket motsvarar 39 % av BNP för de 27 medlemsländerna i EU, till att hjälpa banker att undvika konkurs (EU-kommissionen, 2011). Trots detta var det överhängande antalet av bankernas årsredovisningar intygade med rena revisionsberättelser (EU-kommissionen, 2010). Med det som bakgrund fick revisionsbranschen utstå mycket kritik i krisens efterdyningar. Diskrepansen mellan de rena revisionsberättelserna och bankernas påvisade ekonomiska problem gav upphov till en diskussion om hur det nuvarande regelverket, avseende den lagstiftade revisionen, borde förändras för att förhindra att en ny kris skulle uppstå.

Kritiker var av åsikten att revisorerna borde ha kommunicerat problemen i ett tidigare skede och att många revisorer inte utnyttjat sin fulla potential vid granskningen (FAR, 2013). Lee, Ali, & Bien (2009) menar att intressenter har en tendens att betrakta en ren revisionsberättelse som en garant för de reviderade företagens moral och fortsatta livskraft. Skulle det reviderade företaget sedan hamna i ekonomiskt trångmål är ofta den allmängiltiga uppfattningen att revisorn har försummat sitt uppdrag. Sådana förväntningar på revisionen och revisorns roll som inte ligger i linje med de faktiska uppgifter som ankommer på revisorn har identifierats i en mängd studier och benämns i litteraturen *revisionens förväntningsgap* (Humphrey, Moizer & Turley, 1993; Monroe & Woodliff, 1994; Epstein & Geiger, 1994; Manson & Zaman 2001; McEnroe & Martens 2001; Porter, Ó hÓgartaigh & Baskerville, 2012). Förväntningsgapet härstammar ur en orimlig syn på revisorns uppgifter och nivå av försäkran som dennes uttalande innebär. Detta till följd av en begränsad kunskap om vilka åtgärder som tas inom

ramen för revisionsuppdraget. Ifall detta gap inte överbyggs försvagas förtroendet för revisionen och som följd minskar dess nytta (Carnegie & Napier, 2010). Revisorer å andra sidan, framhåller att de måste förhålla sig till det regelverk som dikterar hur revisionen skall kommuniceras genom uttalandet i revisionsberättelsen. Det kan därför tyckas orimligt att klandra dem för de kommunikativa tillkortakommanden som resulterar i kritik mot yrkeskåren närhelst rena revisionsberättelser föregår företagskonkurser (Frank, Lowe & Smith, 2001; Almer & Brody, 2002).

Revisionens kommunikation har i flera sammanhang kritiserats för att sakna ett informativt värde (Coram, Mock, Turner & Gray, 2011; Asare & Wright, 2012; Carcello, 2012). Tidigare undersökningar visar att användare värdesätter revisorns uttalande men att revisionsberättelsen borde vara mer informativ genom att förmedla ytterligare information kring den reviderade verksamheten (IAASB, 2015a). Den internationella standardsättaren, International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB, arbetar kontinuerligt med att utveckla revisionsstandarder i syfte att förbättra revisionens kvalitet (Catasús, Hellman & Humphrey, 2013). För att möta användares förväntningar och krav avseende revisionens rapportering påbörjades under 2006 en process för att uppdatera revisionsberättelsens utformning. Initialt bedrevs en omfattande undersökning av olika intressentgruppers förväntningar och informationsbehov i förhållande till revisionens rapportering (IAASB, 2015b). Finanskrisen aktualiserade problemet med revisionsberättelsens bristande kommunikativa värde och accelererade utvecklingsprocessen vilket mynnade ut i ett *consultation paper* (IAASB, 2015b). Allehanda organisationer bjöds in för att ge synpunkter på vilken information de ansåg att revisionsberättelsen bör förmedla samt ge synpunkter på de problemområden som IAASB identifierat. Med hjälp av inkomna kommentarer påbörjades det praktiska arbetet med att anpassa befintliga standards till de förändringar IAASB avsåg implementera. I juni 2012 stod ett utkast till de planerade förändringarna klart, då bjöds organisationer in för en andra omgång, med uppmaningen att ge synpunkter på de föreslagna förändringarna samt möjligheten att påverka processen (IAASB, 2012). IAASB:s ordförande, prof. Arnold Schilder skriver i introduktionen till *invitation to comment* (IAASB, 2012 s. 2);

“More than ever before, however, users of audited financial statements are calling for more pertinent information for their decision-making in today’s global business environment with increasingly complex financial reporting requirements. The global financial crisis also has spurred users, in particular institutional investors and financial analysts, to want to know more about individual audits and to gain further insights into the audited entity and its financial statements. And while the auditor’s opinion is valued, many perceive that the auditor’s report could be more informative. Change, therefore, is essential.”

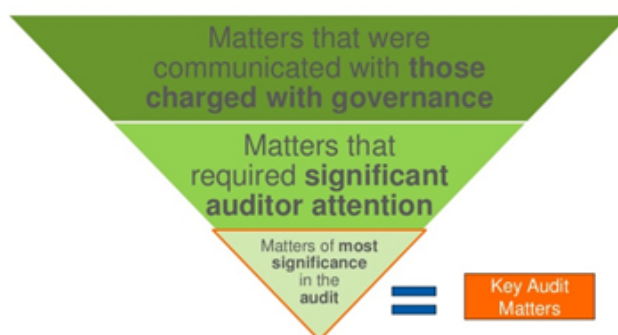
Det inkom ett stort antal kommentarer från ett brett spektrum av organisationer som hade synpunkter på utvecklingen av revisionsberättelsen. Kommentarererna var överhängande positiva till förändringarna, även om synpunkter på implementeringen lyftes av ett flertal organisationer (IAASB, 2015c). Efter ytterligare bearbetning av de föreslagna reformerna och med de inkomna kommentarerna i beaktning publicerade IAASB i januari 2015 de färdigställda förändringarna; *New and Revised Auditor Reporting*.

Förändringarna innebär en rad justeringar i de befintliga ISAs som behandlar revisionsberättelsens utformning. Det huvudsakliga syftet med dessa förändringar är att uppdatera revisionsberättelsens formalia samt anpassa nuvarande standards till den nya som implementeras; ISA 701. Standarden, som dikterar hur KAM ska identifieras och rapporteras i revisionsberättelsen, är den mest omfattade förändringen som IAASB producerat inom det aktuella utvecklingsarbetet (IAASB, 2015a).

1.2 Key Audit Matters

ISA 701 - *Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report* är tillämplig för börsnoterade företag i Sverige från och med 2016 och är den revisionsstandard som reglerar rapporteringen av KAM (IAASB, 2015d). I standardens introduktion stadgas att syftet med rapporteringen av KAM är att öka revisionsberättelsens kommunikativa värde genom att öka revisionsprocessens transparens. Vidare framhålls att KAM ska ge revisionsberättelsens användare en inblick i de områden som revisorn ansett vara av störst betydelse vid revisionens genomförande. Detta ämnar ge läsaren en inblick i komplexa redovisningsfrågor vilket kan underlätta tolkningen av de finansiella rapporterna och bidra till en ökad förståelse för den reviderade verksamheten. Slutligen är IAASB:s målsättning att rapporteringen av KAM ska fungera som ett underlag för vidare diskussion i dessa frågor med företagets ledning (IAASB, 2015d).

Vad som rapporteras som KAM väljs ut från de frågor som diskuterats med företagets ledning och definieras som områden, vilka enligt revisorns professionella bedömning, var av störst betydelse vid revisionens genomförande. Vid avgörandet av vilka områden som skall presenteras som KAM, illustreras i *figur 1*, ska revisorn särskilt beakta områden som förknippas med en hög risk för väsentliga avvikelser mellan rapporterat och faktiskt värde. I enlighet med ISA 315 - *Identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter genom att förstå företaget och dess miljö*, berörs poster som värderats genom uppskattningar från företagsledningen och värderingar som på andra sätt är förknippade med en hög osäkerhet (IAASB, 2015b).

Figur 1- Key Audit Matters (IAASB, 2015b s. 11).

De områden revisorn valt ut som KAM ska sedan kommuniceras i revisionsberättelsen. Detta görs i ett avskilt segment under rubriken *Key Audit Matters*. Segmentets introduktionsdel ska tydligt förmedla att dessa områden adresserats i samband med revisionen och är beaktade i revisors uttalande avseende huruvida de finansiella rapporterna förmedlar en rättvisande bild av det reviderade företags finansiella ställning (IAASB, 2015d). Denna förklaring kommuniceras för att stävja att användare uppfattar KAM som områden vars värdering revisorn inte kunnat säkerställa och på så vis undvika att revisorns uttalande undermineras (IAASB, 2015a).

Efter introduktionsformuleringarna redogör revisorn för de områden vilka identifierats som KAM. I förhållande till respektive KAM förmedlas en kortfattad och balanserad förklaring som låter revisionsberättelsens användare förstå varför området betraktas som KAM och hur det adresserats i revisionen för att säkerställa korrekt redovisning. För att åstadkomma detta kan förklaringen innehålla en översiktlig utläggning av genomförda kontrollaktiviteter och viktiga observationer relaterat till området. Vidare ska förklaringen innehålla en hänvisning till den eller de noter som relaterar till områdets redovisning (IAASB, 2015d). Förklaringens detaljrikedom varierar beroende på områdets komplexitet samt eventuella övriga omständigheter och är en avvägning som lämnats åt revisorn att göra. Målet är dock att förklaringen ska vara så företagsspecifik som möjligt och undvika tekniskt avancerat språkbruk. Motivationen bakom ovanstående är att undvika standardiserade formuleringar som riskerar att underminera förklaringens informativa värde samt göra förklaringen begriplig för användare som inte besitter en djupgående förståelse för revisorns arbetssätt (IAASB, 2015a).

Rapporteringen av KAM förändrar inte revisorns underliggande ansvar att genomföra en utförlig riskprovning och utforma revisionen på ett sätt så att dessa risker bemöts på ett lämpligt sätt. KAM påverkar heller inte företagsledningens ansvar att upprätta bolagets finansiella rapporter, inklusive de noter som ska presenteras för att öka förståelsen för den finansiella informationen. KAM är snarare till för att belysa de områden som revisorn, genom sin professionella bedömning, ansett vara de mest väsentliga i revisionen (IAASB, 2015a).

1.3 Problemdiskussion

Under projekts framskridande har rapporteringen av KAM fått ett brett stöd från en större andel intressentgrupper med olika krav och informationsbehov i förhållande till revisorns rapportering (IAASB, 2015c). Den primära fördel i förhållande till användare som IAASB lyft fram under utvecklingsprojektet relaterar till en ökad transparens i revisionsprocessen. Transparensen ökar vidare revisionsberättelsens värde i flera avseenden. Genom att belysa komplexa redovisningsområden menar IAASB att KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget och kan underlätta för användarna att tolka de finansiella rapporterna samt hur dessa relaterar till den faktiska verksamheten (IAASB, 2015a). Den ökade transparensen kan även medföra positiva effekter på det förtroende som användare sätter till redovisningen. Genom att beskriva vilka åtgärder som tagits för att säkerställa en rättvisande värdering avseende de redovisningsområden som karakteriseras av en högre än ordinär osäkerhet kan användares tilltro till dessa värderingar och de finansiella rapporterna som helhet att öka (CFA, 2013).

Slutligen kan användares förståelse för revisorns roll och uppgifter öka till följd av en förklaring av de åtgärder som revisorn tagit i förhållande till de områden vilka identifierats som KAM. Den ökade kunskapen kan i sin tur leda till att reducera revisionens förväntningsgap (MIA, 2011).

IAASB ser investerare som de primära användarna av företagets redovisning och ett stort fokus har därför legat på att utforma förändringarna på ett sådant sätt att de tillgodoser denna intressentgrupps behov. Asare & Wright (2012) betonar vidare att investerare är de huvudsakliga användarna av revisionsberättelsen och även de som har mest nytta av den.

Beträffande investerare som intressentgrupp skiljs på sofistikerade- och osofistikerade investerare. Sofistikerade avser institutionella investerare och finansanalytiker vilka investerar i yrket, det vill säga professionella investerare. Privata investerare, vilka således investerar för egen räkning, ofta som privat- eller pensionssparande, brukar betecknas som osofistikerade (Manson & Zaman, 2001). Samma forskare framhåller att privata investerare är de som historiskt sett riktat störst kritik mot revisorer och är därför en intressant grupp att undersöka i förhållande till den utökade rapporteringen. Flera studier visar vidare på en korrelation mellan ekonomisk erfarenhet och förväntningar på revisionen (Monroe & Woodliff, 1993; Porter, 1993; Manson & Zaman, 2001; Gold, Gronewold & Pott 2012) vilket ytterligare talar för relevansen av en undersökning centrerad kring privata investerares uppfattningar av de kommande förändringarna.

Baserat på ovanstående har valet fallit på att undersöka KAM:s användbarhet utifrån privata investerares perspektiv. Privata investerare karakteriseras av lägre ekonomisk erfarenhet i förhållande till professionella. Föregående påstående gör dem således till en intressant målgrupp för en undersökning av hur KAM kan öka förståelsen och förtroendet för revisionen. Vidare är deras möjligheter till analys lägre än hos professionella investerare vilket kan påverka hur ny information värderas vid ett investeringsbeslut. Informationsbehovet är därmed inte nödvändigtvis detsamma som det hos professionella aktörer, vilket vidare motiverar en undersökning utifrån det valda perspektivet.

1.4 Problemformulering

Med bakgrund av de avsedda fördelar som IAASB betonat i samband med KAM samt andra intressanta områden ämnar uppsatsen, inom ramen för denna studie, undersöka KAM:s användbarhet i förhållande till privata investerare med följande frågeställningar:

- Tillför rapporteringen av KAM ett övergripande värde till revisionsberättelsen?
- Ger KAM en bättre inblick i det reviderade företaget?
- Ökar rapporteringen av KAM användares förtroende till redovisningen?
- Kan rapporteringen av KAM öka förståelsen för revisorns roll och således reducera förväntningsgapet?

1.5 Syfte

Syftet med uppsatsen är alltså att undersöka vilket värde rapporteringen av KAM tillför revisionsberättelsen i förhållande till privata investerare. Värdeskapandet undersöks vidare utifrån KAM:s möjlighet att reducera förväntningsgapet, dess påverkan på förtroendet för redovisningen samt huruvida KAM ger en bättre förståelse för den reviderade verksamheten och förmedlar användbar information vid ett investeringsbeslut.

1.6 Disposition

Uppsatsen är disponerad enligt följande:

Kapitel 1 – Inledning

Uppsatsen inleds med en förklaring av de händelser som varit drivande för rapporteringen av KAM utveckling. Därefter presenteras ISA 701, standarden som reglerar hur KAM identifieras och kommuniceras i revisionsberättelsen. Kapitlet avslutas med en problemdiskussion där det valda perspektivet förklaras och studiens syfte och frågeställningar klarläggs.

Kapitel 2 – Metod

I metodkapitlet beskrivs studiens tillvägagångsätt och de metodologiska aspekter som är centrala för undersökningens utformning och resultatens relevans.

Kapitel 3 – Teoretisk referensram

Den teoretiska referensramen är ämnad att ge läsaren en förståelse för de teorier som förklarar revisionens roll och den problematik som omfattar dess rapportering. Denna teori ligger vidare till grund för studiens empiriinsamling och tolkningen av dess resultat.

Kapitel 4 – Resultat

I uppsatsens resultatkapitel presenteras resultatet av enkätundersökningen och de mest relevanta observationer som gjordes under uppsatsens intervjuer. Detta resultat ligger sedermera till grund för undersökningens diskussion och slutsats.

Kapitel 5 – Diskussion

Kapitlet inleds med en genomgång av de områden av KAM värdeskapande i förhållande till privata investerare som studien undersökt. Enkätresultaten diskuteras då utifrån den teoretiska referensramen och resonemangen kompletteras med revisorernas synpunkter för att skapa en nyanserad bild. Kapitlet avslutas med en presentation av de risker som föreligger avseende KAM praktiska värdeskapande och förslag till vidare forskning föreslås utifrån undersökningens praktiska begränsningar.

Kapitel 6 – Slutsatser

I detta kapitel sammanfattas resultatet av den analytiska bearbetning som presenterades i föregående kapitel. Studiens frågeställningar besvaras utifrån de resonemang som förs i diskussionen. Uppsatsen avslutas med en kortfattad förklaring av studiens kontribution till revisionsforskningen och de teoretiska och praktiska bidrag som undersökningens slutsatser gett upphov till.

2. METOD

Kapitlet inleds med att beskriva studiens ämnesval och den personliga förförståelse som existerar till följd av tidigare studier och erfarenheter. Därefter presenteras forskningens strategi och ansats. Detta följs av tillämpade tillvägagångssätt, vilka initieras av en introduktion till enkätundersökningens urvalsgrupp samt access till denna. Härnäst framförs enkätens utformning och distribution. Vidare redogörs för de kvalitativa intervjuer som kompletterar den kvantitativa undersökningen. Avslutningsvis framhålls de databehandlingsmetoder som använts, följt av ett resonemang kring undersökningens generaliserbarhet.

2.1 Ämnesval och förförståelse

Att skriva examensarbete och avsluta studierna inom ämnet revision kändes som ett naturligt val. Fördjupningsstudier har bedrivits i *Financial Accounting* och framtida karriärer hägrar inom revisionsbranschen. Relaterat till personliga intressen och den teoretiska bakgrund som de revisionsrelaterade fördjupningskurserna bidragit till känns ämnet än mer intressant att utforska. Likaså känns möjligheterna att bidra till den befintliga revisionsforskningen inspirerande.

Thomassen & Retzlaff (2007) anger att en ekonomistudent bör bära på en förförståelse i ämnet som bygger upp förväntningar och antaganden i förhållande till revisionen och dess inverkan vid investeringar. Johansson-Lindfors (1993) skiljer på förstahandsförförståelse, vilken avser praktiska erfarenheter, och andrahandsförförståelse, som relaterar till teoretisk kunskap. Som student utgörs merparten av förförståelsen, speciellt i förhållande till revision, av den andrahandsförförståelse som erhållits i samband med de revisionsrelaterade kurser utbildningen erbjuder. Denna teoretiska bakgrund har bidragit till en god förståelse för revisionsämnet såväl som en insikt i revisorns praktiska arbetsgång. Vidare finns även förstahandsförförståelse relaterat till investeringar och de tankegångar som föranleder ett investeringsbeslut till följd av ett gemensamt intresse för aktiemarknaden. Dessa förkunskaper och tidigare erfarenheter av de ämnesområden som är centrala för uppsatsens frågeställningar är värdefulla och utgör ett analysverktyg för den insamlade empirin (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2002). Samtidigt kan tidigare erfarenheter och den förförståelse som existerar medföra negativa aspekter avseende studiens objektivitet (Thomassen & Retzlaff, 2007). Förväntningar och antaganden kan styra undersökningens omfattning och påverka tillgodogörandet av det empiriska material som ligger till grund för uppsatsens analys och slutsatser (Thomassen & Retzlaff, 2007). För att reducera detta fenomen konstrueras studiens referensram utifrån beprövade teorier samtidigt som ett objektiva och kritiska förhållningssätt eftersträvas i studiens resonemang.

2.2 Forskningsansats och forskningsstrategi

Vid metodologiska frågeställningar skiljer forskningen i huvudsak mellan kvalitativ och kvantitativ undersökningsmetod. Vid kvalitativ forskning utgörs vanligtvis den primära orienteringen av en induktiv¹ teorigenerering följt av ett tolkande synsätt. Hur individer tolkar och uppfattar verkligheten i en given miljö är av stor betydelse och tonvikten av empirinsamlingen anses därför ligga på ord och inte kvantifierbar data (Bryman & Bell, 2011). Med en kvalitativ undersökningsansats eftersträvas följaktligen en djupare kunskap om verkligheten i kontrast till en prövning av befintliga teorier (Alvesson och Sköldberg, 2008). Kvantitativ forskning förknippas vanligen med en deduktiv² teoriprövning där naturvetenskapens tillvägagångssätt och normer appliceras. Den empiriska datainsamlingen består då av kvantifierbar data som sedan ligger till grund för prövning av befintliga teories relevans (Bryman & Bell, 2011).

Distinktionen mellan kvantitativ och kvalitativ forskning betonas starkt av vissa forskare som menar att den ena eller den andra metoden åtnjuter en högre status vad gäller forskningens tillförlitlighet. Andra forskare ställer sig tveksamma till den egentliga distinktionen mellan metoderna såväl avseende ställning som status (Hammersley, 1996; Layder, 1993). Bryman & Bell (2011) framhäver att det, trots betydande skillnader metoderna emellan, finns en möjlighet att kombinera strategierna och de är således inte betrakta som oförenliga. Genom att förena de olika forskningsmetoderna; en kombinationsstudie, kan respektive metoders nackdelar undvikas samtidigt som goda analysförutsättningar utifrån den insamlade empirin skapas. Bryman (2006) menar att studier som kombinerar de olika metoderna har blivit allt vanligare samtidigt som Sandelowski (2000) hävdar att en kombination av metoderna gör det möjligt att genom studierna komma till utvidgade och förbättrade insikter.

Uppsatsen frågeställningar undersöks med hjälp av en kombinationsstudie, där kvalitativa intervjuer kompletterar primär kvantitativ enkätdata. Studien ämnar undersöka KAM:s värdeskapande och användbarhet ur privata investerares perspektiv. För att undersöka detta föreföll en kvantitativ ansats i form av en enkätundersökning mest lämpad. Gruppens heterogenitet innebär en påtaglig risk för icke representativa resultat hade en kvalitativ ansats tillämpats i detta avseende. Genom kvantitativ undersökningsmetod nås istället betydligt fler respondenter vilket ökar studiens generaliserbarhet (Bryman & Bell, 2011).

¹Det induktiva angreppssättet innebär att teori formuleras utifrån enskilda verklighetsförankrade fall (Patel & Davidson, 2011). Kunskap uppnås genom att samla in fakta som utgör basen i lagmässiga regelbundna fenomen (Bryman & Bell, 2011).

²Det deduktiva angreppssättet innebär att slutsatser som enskilda fall dras från en teoretisk bakgrund (Patel & Davidson, 2011). Teorins syfte är att skapa hypoteser som sedan prövas mot verkligheten för att ta ställning till och förklara olika situationer (Bryman & Bell, 2011).

En komplicerande faktor i detta sammanhang är att rapporteringen av KAM ännu inte applicerats, varför kunskapen om densamma generellt förmodas vara bristfällig hos en stor andel av enkätundersökningens respondenter. Denna brist adresseras i enkäten genom att KAM förklaras innan dess att respondenterna besvarar frågor om användbarheten. Cicourel (1982) betonar dock att det är svårt att säkerställa huruvida respondenterna verkligen besitter den kunskap som krävs för att kunna besvara de ställda frågorna vid kvantitativa undersökningar varför resultatens reliabilitet riskerar att försämrats.

Till följd av detta kompletteras den kvantitativa enkätundersökningen med kvalitativa intervjuer. Intervjuobjekten är praktiserande auktoriserade revisorer vilka till följd av sitt yrke har en stor kunskap om rapporteringen av KAM. Detta perspektiv kan medföra en ökad förståelse för centrala aspekter av KAM vilket ökar studiens bredd och bidrar med insikter som kunnat utebli hade endast en kvantitativ undersökning tillämpats. Valet av undersökningsmetod baseras således på den inbyggda komplexiteten i forskningsämnet då de primära användarna som ämnas undersökas förmodas ha en bristande kunskap om förändringarna. Vidare har tidigare närliggande forskning om revisionens och revisionsberättelsens användbarhet utformats utifrån såväl investerares som revisorers perspektiv (Porter, 1993; Monroe & Woodliff, 1994; McEnroe & Martens, 2001) varför en kombinationsstudie även i detta fall föreföll lämplig.

För att understödja en kombination av de respektive forskningsmetoderna har Morgan (1998) presenterat en klassificeringsmatris bestående av två dimensioner, se *figur 2*. Den ena dimensionen avser vilken metod som är att betrakta som studiens primära forskningsstrategi medan den andra åsyftar ordningsföljden i vilken undersökningarna bedrivs. I det här fallet är den tredje kvadranten markerad och således den kombination av forskningsansatser studien baseras på.

		Prioritering	
		Huvudsaklig metod: Kvantitativ	Huvudsaklig metod: Kvalitativ
Ordningsföljd	Kompletterande metod: Föregående	1. Kvalitativ metod föregår kvantitativ metod. kvalitativ → KVANTITATIV	2. Kvantitativ metod föregår kvalitativ metod. kvantitativ → KVALITATIV
	Kompletterande metod: Uppföljande	3. Kvalitativ metod följer upp kvantitativ metod. KVANTITATIV → kvalitativ	4. Kvantitativ metod följer upp kvalitativ metod. KVALITATIV → kvantitativ

Figur 2 - Kombinationer av kvalitativ och kvantitativ forskning
"The Priority-Sequence Model" (Morgan, 1998 s. 368).

Studiens frågeställningar betonar de privata investerarnas perspektiv, varför den kvantitativa undersökningen är att betrakta som den primära i undersökningen. Av denna anledning föregår enkätundersökningen de kvalitativa intervjuerna.

Vidare innebär studiens forskningsansats ett deduktivt angreppssätt i förhållande till de valda frågeställningarna då befintliga teorier kring revisionens användbarhet och roll agerar utgångspunkt. En begränsande faktor i detta sammanhang är att de förändringar vars påverkan som undersöks ännu inte trätt i kraft och att dess regelverk endast nyligen färdigställts. Av detta följer att området är relativt outforskat vilket innebär en begränsad åtkomst till teorier och studier vilka direkt behandlar det valda forskningsområdet. Studien har således ett explorativt¹ inslag vilket i förhållande till den deduktiva ansatsen ställer krav på forskarens kreativitet avseende hur befintliga teorierna används (Patel & Davidson, 2011).

Undersökningens explorativa drag föranleder således att den teoretiska referensramen som presenteras i nästkommande kapitel har ett annorlunda syfte än det som följer av en ordinär deduktiv forskningsansats där teoriavsnittet mynnar ut i hypotesformuleringar. Bryman (2012) förklarar att hypotesformulering inte utgör ett krav för den deduktiva forskningsansatsen utan att teorin istället kan användas som ett ramverk för studiens empiriinsamling. Det begränsade antalet teorier och studier vilka direkt förklarar rapporteringen av KAM föranleder valet att låta den teoretiska referensramen fylla detta syfte.

I teorikapitlet presenteras därför befintliga teorier som förklarar revision och de komplikationer som är förknippade med dess kommunikation. Utifrån dessa förs sedermera ett resonemang avseende vilka effekter införandet av KAM kan medföra i förhållande till privata investerare. Teoriernas relevans i detta hänseende används sedan som grund för den praktiska undersökningens utformning såväl som för tolkningen och diskussionen kring studiens resultat.

¹En explorativ undersökning innebär att luckor i förkunskapen fylls under arbetets gång. Det främsta syftet är att samla in maximal mängd data för ovan nämnda ändamål till ett bestämt problemområde (Patel & Davidson, 2011).

2.3 Den kvantitativa undersökningen

2.3.1 Urval och respondenter

Studien avser undersöka KAM:s användbarhet och värdeskapande utifrån privata investerares perspektiv varför denna målgrupp utgör den relevanta populationen för studiens kvantitativa undersökning. Privata investerare definieras i studien som individer som utanför yrket placerar i värdepapper. Vidare är ett kriterium att individen är engagerad i processen att inhämta den information som ligger till grund för investeringsbesluten. Detta kriterium avgränsar populationen avsevärt då en stor del av Sveriges befolkning äger aktier som sparform men inte själva är engagerade i investeringsprocessen utan har överlämnat detta ansvar åt exempelvis en fondförvaltare. Trots avgränsningen består populationen av ett brett spektrum av individer som har väsentligt olika angreppsätt såväl som engagemang i förhållande till sina investeringar. Valet av respondenter har till viss del baserats på accessmöjligheter men urvalsgruppen upplevs representativ för det större antalet individer som faller inom ramen för den föreställda definitionen av privata investerare.

En kvantitativ undersökning kan utgöras av en urvalsundersökning eller en totalundersökning (Svenning, 2003). En totalundersökning innebär att samtliga individer i populationen tillfrågas medan en urvalsundersökning består av ett stickprov av populationen (Ejlertsson & Axelsson, 2005). En totalundersökning är att föredra då detta ökar studiens generaliserbarhet men en sådan undersökning förefall alltför resurs- och tidskrävande för denna studies omfattning. Vidare är privata investerare en heterogen och svårdefinierad grupp vilket innebär en viss identifieringsproblematik varför en urvalsundersökning framstod som det mest lämpliga alternativet. För att öka studiens generaliserbarhet är en central aspekt vid urvalsundersökningar att hela populationen har samma statistiska sannolikhet att ingå i stickprovet (Svenning, 2003). Till följd av den ovan nämnda identifieringsproblematiken och den begränsade accessen som förklaras i nästkommande avsnitt är studiens urvalsmetod att betrakta som ett bekvämlighetsurval (Holme & Solvang, 1997). Denna urvalsmetod är vanligt förekommande inom företagsekonomiska undersökningar och trots att generaliserbarheten begränsas kan angreppsättet resultera i en ökad förståelse för de privata investerarnas uppfattningar (Trost & Hultåker, 2007). Som urvalsgrupp har medlemmar i Aktiespararna¹ låtit representera populationen privata investerare. På grund av varierande erfarenhet av investeringar och ett tydligt intresse i aktierelaterade aktiviteter bedöms medlemmarna, i rimlig utsträckning givet populationens heterogenitet, vara representativa som urvalsgrupp.

¹Aktiespararna är den största medlemsorganisationen för privata investerare i Sverige och har cirka 60 000 medlemmar. Det är en oberoende förening för individer vilka i olika omfattning placerar i aktierelaterade värdepapper och fungerar som en virtuell och fysisk mötesplats. Organisationen är uppdelad i två enheter; Aktiespararna Service AB (Servicebolaget) och Aktiespararförbundet (Förbundet). Servicebolaget innefattar tidningen Aktiespararen samt utbildning för privatpersoner och företag. Förbundet ansvarar för intressebevakning och de lokala medlemsaktiviteterna. Intressebevakningen innebär att representanter för förbundet närvarar vid bolagsstämmor och för förbundets talan i frågor som kan vara av vikt för medlemmarna. Förbundet fungerar även som en paraplyorganisation för de 47 lokalavdelningarna runt om i Sverige och bistår dem i deras arbete. Lokalavdelningarna organiserar medlemsaktiviteter med allt från aktieträffar där medlemmarna får möta företagsledare och aktieanalytiker till aktiesparklubbar där medlemmar kan utbyta erfarenheter (Aktiespararna, 2011).

2.3.2 Access och distribution

En förutsättning för genomförandet av en kvantitativ undersökning är att tillgång till den valda urvalsgruppen finns (Bryman & Bell, 2011). Initialt kontaktades ansvariga för Aktiespararna med en förhoppning att få tillgång till medlemmars kontaktuppgifter för att skicka ut en webenkät. Till följd av att medlemmars uppgifter vid tidigare tillfällen hanterats på ett otillbörligt sätt har organisationen dessvärre upprättat en nolltoleranspolicy i detta avseende varför en åtkomst till uppgifterna inte var möjlig. Kontakt togs därför med ansvariga för Aktiespararna i regionerna Lund och Helsingborg och överenskommelse slöts att lämna ut enkäten i samband med tre medlemssammankomster som ägde rum mellan den 11/3-13/4 2015. Se *tabell 1* för tydliggörande av sammankomster och antal enkäter per tillfälle.

Tabell 1 – Enkätens insamlingstillfällen

Datum	Ort	Utgivna enkäter	Insamlade enkäter
11/3 2015	Lund	23	21
13/3 2015	Lund	42	39
13/4 2015	Helsingborg	33	32

Det första tillfället var en aktieträff i Lund där medlemmarna träffas i ett avslappnat sammanhang för att diskutera börsläget. Andra tillfället var en utbildningskurs, även den i Lund, som pågick under hela dagen där deltagarna fick utbildning i aktiespararnas analysprogram, portföljteori och andra aktierelaterade aktiviteter. Det tredje och sista tillfället ägde rum i Helsingborg och var ett forum för nyligen noterade företag att presentera sina verksamheter. Enkäten distribuerades till de närvarande medlemmarna vid de olika sammankomsterna innan dess att de ordinarie aktiviteterna påbörjades. I och med detta gavs möjligheten att presentera studien samt eventuella svårigheter med specifika frågor. Tidsåtgången varierade något från tillfälle till tillfälle, beroende på sammankomstens upplägg. Respondenterna hade under ifyllnadstiden möjlighet att ställa frågor, vilket sparsamt utnyttjades då informationen på enkäten över lag kändes tillräckligt omfattande för att utan problem kunna ta till sig innehållet.

En vanligt förekommande begränsning vid enkätundersökningar är att bortfallet vanligtvis är stort (Bryman & Bell, 2011). Bortfallet innebär en ökad risk för att resultatet snedvinkligas i de fall då det inte går att visa att de som besvarar enkäten inte skiljer sig från de som avstått från att besvara enkäten. I det allra flesta fallen finns dock vissa skillnader mellan de som väljer att besvara enkäten och de som väljer att inte göra det varför undersökningens validitet äventyras vid stora bortfall (Bryman & Bell, 2011). En webbenkät får förmodas ha resulterat i fler svar då detta angreppssätt troligen kunnat nå ut till fler respondenter men bortfallet hade säkerligen blivit betydligt högre varför resultatet inte nödvändigtvis hade speglat populationens åsikter bättre än den genomföra undersökningen.

Mangione (1995) har kategoriserat svarsfrekvensen vid enkätundersökningar och menar att en svarsprocent över 85 % är att betrakta som utmärkt. Möjligheten att närvara vid insamlingstillfällena och att distribuera enkäterna personligen har resulterat i en väldigt hög svarsfrekvens, 94 %, vilket ökar resultatens trovärdighet som en reflektion av den totala populationens åsikter (Bryman & Bell, 2011).

2.3.3 Enkäten

Enkäten är uppdelad i tre delar och består av totalt 13 frågor, se *appendix A* för utformning och *appendix B* för insamlade svar. Den första delen, *Bakgrundsfaktorer*, ämnar att fördela respondenterna i olika subgrupper utifrån aspekter som kan vara relevanta för hur de värderar ny information i revisionsberättelsen. Del 1 syftar således till att kunna uppfatta eventuella skillnader inom urvalsgruppen baserat på angivna fördelningsgrunder. Avsnittet består därför av tre frågor som åskådliggör respondenternas investeringserfarenhet, praktiska erfarenhet av redovisning och utbildningsnivå vilka enskilt eller i kombination visar på respondenternas ekonomiska erfarenhet.

Enkätens andra del, *Revisionsberättelsen idag*, syftar till att ta fasta på respondenternas förståelse för revisorns roll och befintliga engagemang i förhållande till dagens revisionsberättelse. Ställt mot svaren i den första delen kan respondenternas svar i dessa frågor åskådliggöra eventuella skillnader i respondenternas förhållande till revisionsberättelsen baserat på den ekonomiska erfarenhet som utkristalliseras genom svaren i föregående del. Vidare kommer svaren i del 2 att ställas mot respondenternas svar i del 3, vilket möjliggör en analys av hur engagemanget för revisionsberättelsen och förståelsen för revisorns roll kan påverkas av rapporteringen av KAM. Svaren i denna del kan också användas som fördelningsgrunder likt svaren i del 1 för att urskilja eventuella skillnader i hur respondenterna värderar KAM:s påverkan baserat på befintligt engagemang och initial förståelse.

Enkätens tredje och sista del, *De kommande förändringarna*, är den huvudsakliga komponenten i studiens kvantitativa undersökning och består av frågor som berör KAM:s värdeskapande och användbarhet. Då kunskapen om KAM och dess innebörd förväntas vara begränsad hos respondenterna presenteras initialt en förklaring av vad rapporteringen av KAM innebär. För att säkerställa att förklaringen förmedlade tillräcklig information för att besvara de efterföljande påståendena genomfördes en pilotstudie på fem studiekamrater med erfarenhet av investeringar. Pilotstudien visade att den förklaring som gavs förmedlade tillräcklig förhandsinformation för att respondenterna på ett tillförlitligt sätt kunde bedöma KAM:s användbarhet förutsatt en översiktlig förförståelse av revision och redovisning.

Efter den inledande förklaringen följer påståenden om vilken effekt rapporteringen av KAM kan innebära i förhållande till studiens frågeställningar. Svartalternativen utgörs av en skala som anger i vilken grad respondenterna överensstämmer med det givna påståendet. Ifall att respondenter trots den initiala förklaringen av KAM inte bedömer att de kunnat utvärdera dess värde i det specifika avseendet inkluderas *Vet ej* som ett svartalternativ till samtliga påståenden. Motivet till svartalternativet är att svar inte skall framtvängas i de fall

respondenterna inte anser sig kunna bedöma rapporteringen av KAM värde då detta skulle försvaga resultatens reliabilitet.

De påståenden som ställs i denna del är utarbetade utifrån uppsatsens teoretiska referensram, se *tabell 2*, och baseras på de resonemang förda rörande KAM och dess användbarhet i förhållande till privata investerare, utifrån de teorier och tidigare studier som presenteras i studiens teorikapitel.

Tabell 2 – Enkätfrågornas koppling till den teoretiska referensramen

Teoretisk referensram	Enkätfrågor
Teoridel 3.2	
<i>Revisorers kommunikation</i>	7, 12, 13
Teoridel 3.5	
<i>Från försäkran till förbättring</i>	10, 11
Teoridel 3.8	
<i>Från komfort till legitimering</i>	8
Teoridel 3.10	
<i>KAM påverkan på förväntningsgapet</i>	9

2.4 Den kvalitativa undersökningen

2.4.1 Val av intervjuobjekt

Då intervjuerna syftar till att komplettera den kvantitativa undersökningen samt bidra med ett perspektiv som representerar ett stort kunnande relaterat till det aktuella området är revisorernas erfarenhet en primär urvalsgrund. Därför är sökta revisorer över lag berikade med mångårig erfarenhet av revisionsyrket, likaså är auktorisation ett lämpligt krav att sätta på intervjuobjekten.

Liksom med enkätundersökningen begränsas åtkomsten på intervjuobjekt av geografiska faktorer till följd av uppsatsens tids- och resursrestriktioner. Därav söktes primärt revisorer med efterfrågad erfarenhet i Sydsverige. Urvalet är ur denna aspekt att betrakta som ett bekvämlighetsurval (Bryman & Bell, 2011), även om detta inte bör begränsa åtkomsten till relevanta intervjuobjekt och således inte påverka studiens kvalitet.

2.4.2 Intervjuprocessen

Innan intervjuerna konstruerades en intervjumall, se *appendix C*, där de aspekter med störst intressegrund för studien listades som diskussionsunderlag. Relaterat till dessa områden förberedes ett antal exempelfrågor vilka tillsammans med enkäten, en beskrivning av undersökningen och övrigt förklaringsmaterial av KAM skickades till intervjuobjekten inför mötena. Motivet bakom detta utskick var att respondenterna skulle ha möjlighet att förbereda sig inför intervjun och på förhand resonera kring den typen av frågor som senare ställdes under samtalet.

Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär, vilket innebar en ökad flexibilitet i processen (Bryman & Bell, 2011). Intervjumallen, *appendix C*, användes som en minneslista över de områden som ämnades beröras och de sedan tidigare formulerade exempelfrågorna användes för att initiera nya samtalsämnen. Utöver detta var intervjun fri från struktur vilket resulterade i ett avslappnat samtal där revisorerna själva gavs möjlighet att resonera kring vilka aspekter av KAM de ansåg vara av störst vikt. Vidare var frågorna formulerade på ett öppet sätt för att inte begränsa uppkomsten av alternativa tankar och synsätt, i enlighet med tankarna publicerade av Bryman & Bell (2011).

Inledningsvis ställdes frågor av övergripande karaktär. Dessa avsåg intervjuobjektens erfarenhet, roll på byrån och vilken typ av kliner de huvudsakligen arbetar med. Sedan berördes översiktligt den nuvarande revisionsberättelsen och intervjuobjekten fick då ge sin syn på dess syfte, fördelar och begränsningar. Detta med tonvikt på den standardiserade utformningen enligt vilken den utformas idag. Därefter initierades en diskussion kring KAM och hur förändringarna kan påverka revisionsberättelsens användbarhet. Frågorna kring KAM berörde såväl praktiska aspekter som mer teoretiska resonemang. Revisorerna fick då berätta om hur rapporteringen av KAM skulle påverka arbetsgången samt ge exempel på KAM och vad de trodde skulle bli vanliga KAM för sina klienter. Utifrån dessa exempel fördes sedan diskussionen vidare till vilken nytta privata investerare kan ha av rapporteringen samt huruvida intervjuobjekten instämde i de fördelar som IAASB identifierat.

Intervjuerna ägde rum i konferensrum som avsatts för ändamålet vid revisorernas arbetsplatser. Personliga möten kändes bäst lämpade med anledning av intervjuernas karaktär då ett fritt samtal eftersträvades. Följdfrågor kunde därmed ställas och intervjuobjekten gavs möjlighet att resonera kring, individuellt utpekade, viktiga aspekter. Saunders, Lewis & Thornhill (2009) menar att personliga möten är att föredra i detta avseende, mycket på grund av att intervjuaren då kan förtydliga och utveckla frågorna såväl som tydligare uppfatta intervjuobjektets reaktioner.

2.5 Databearbetning

2.5.1 Enkätundersökningen

Inkomna svar från de tre enkät tillfällena har manuellt förts in i ett exceldokument. Dessa har sedan kodats efter nummer, beroende på i vilken ordning svarsalternativen presenterats i enkäten. Förenklat får alltså svarsalternativ nummer ett koden "1", nummer två "2" och så vidare, upp till "5" beroende på antal alternativ i frågan.

Alla svar är sammanställda i tabeller, var fråga för sig, se *appendix B*. I Excel är formeln (=ANTAL.OMF) använd för att isolera specifika nummer på samma rad. Samma formel har använts för att identifiera kluster av siffror, för att kunna isolera ett antal nummer i följd, då med < och > som avskiljningstecken.

Då det inte finns någon betydande skillnad på urvalsgrupperna vid de olika tillfällena ansågs en uppdelning baserad på insamlingstillfälle inte nödvändig. Detta bekräftades vidare vid en jämförelse mellan de inkomna svaren utifrån respektive insamlingstillfälle. Därför presenteras all data på samma premisser, i samma diagram och tabeller.

Vidare kommer en del av resultaten att kodas om för att kunna presentera rimligare och mer tydliga diagram. I studiens analyskapitel kommer det framgå tydligt vilka variabler i vilka grafiska presentationer som är kodade och vilka som är kontinuerliga.

Ett tydligt exempel på omnämnda omkodning återfinns i den framtagna variabeln ekonomisk erfarenhet. Denna är baserad på enkätens första del: *bakgrundsfaktorer*. Svartalternativen i respektive fråga kodades då om till en poängskala utifrån den inverkan de olika erfarenheterna förmodas ha på respondenternas övergripande ekonomiska kunnande. Investeringserfarenheten gav poäng utifrån svartalternativen, det vill säga från 1-5 baserat på den uppskattade investeringserfarenheten. Praktisk erfarenhet i yrket gav vidare tre poäng, utanför yrket två, och ingen erfarenhet gav noll. För utbildningsnivån resulterade respondenternas svar i fem poäng för högskola inriktning ekonomi, två för högskola annan inriktning, ett för gymnasieutbildning och noll för grundskoleutbildning. Baserat på respondenternas poäng delades de sedermera in i tre grupper vilka representerar hög, medel och låg ekonomisk erfarenhet. Uppdelningen visas i *tabell 6* på sidan 35.

2.5.2 Intervjuerna

Intervjuer resulterar ofta i ett omfattande och ostrukturerat empiriskt material som kan vara svårt att bearbeta och analysera (Bryman & Bell, 2011). För att hantera materialet är den kvalitativa databearbetningen strukturerad i tre steg; inspelning, transkribering och presentation.

Båda intervjuerna spelades in vilket gjorde att intervjuprocessen var i fullt fokus under intervjun. Vidare innebar detta att materialet i efterhand kunnat granskas och således kunna urskilja vilka aspekter som intervjuobjekten betonade och ansåg vara av extra vikt. För att underlätta denna process transkriberades intervjuerna vilket gav ett överskådligt material att arbeta med. Utifrån transkriberingen sållades materialet och centrala teman samt resonemang som uppkom under intervjuerna valdes ut. Dessa presenteras i uppsatsens empirikapitel och utgör de huvudsakliga fynden från studiens kvantitativa undersökning.

2.6 Utfallens generaliserbarhet

Generaliserbarheten förklaras inom företagsekonomisk forskning vanligen genom begreppet extern validitet (Bryman & Bell, 2011). Som beskrivet ovan är den valda målgruppen heterogen vilket försämrar generaliserbarheten då populationens aggregerade åsikter av KAM värdeskapande har en stor spännvidd. Ytterligare faktorer som äventyrar generaliserbarheten är urvalets storlek och dess geografiska spridning. Den externa validiteten hade således kunnat stärkas genom en mer omfattande undersökning men betraktas som tillfredställande givet uppsatsens tidsbegränsningar och den begränsade accessen. En faktor som talar till fördel för studiens generaliserbarhet är det låga bortfall som säkerställts genom personlig

närvaro vid insamlingstillfällena. Vidare syftar denna studie inte till att i siffror fastställa exakta värden avseende hur privata investerare uppfattar KAM. Istället har fokus legat på att i ett mer generellt sammanhang förklara dess värdeskapande och identifiera trender i hur privata investerare uppfattar dess användbarhet. Denna målsättning motiveras av den låga validitet vilket ett försök att uttrycka respondenternas uppfattningar i precisa siffror skulle innebära då respondenterna till följd av sin begränsade förkunskap om KAM svårligen skulle kunna uttrycka sig i alltför exakta termer avseende KAM värdeskapande. Därav höjs den externa validiteten då ett restriktivt förhållningsätt till kommande resultat exakthet tillämpas.

Gällande intervjuerna, totalt två till antalet, vilket känns som en lämplig omfattning med tanke på uppsatsens tidsrestriktioner och att intervjuerna inte utgör den huvudsakliga komponenten i studien utan endast fyller ett kompletterande syfte. Repstad (2007) framhåller att antalet intervjuer bör styras av den information som efterfrågas och att intervjuprocessen bör avslutas då en ytterligare intervju inte förväntas resultera i ny eller fördjupad kunskap. Då duon av intervjuobjekt hade en liknande syn på KAM och dess användbarhet förmodas att marginalnyttan av ytterligare intervjuer hade varit begränsad vilket motiverar valet att endast hålla två intervjuer.

3. TEORETISK REFERENS RAM

Kapitlet inleds med en beskrivning av den befintliga revisionsberättelsen och en översikt av tidigare studier som utreder dess kommunikativa värde och användares förhållande till den. Därefter förklaras revisionens kommunikation ur ett teoretiskt perspektiv och en diskussion förs avseende KAM:s påverkan på denna. För att belysa privata investerarens potentiella nytta av KAM presenteras därpå fyra teorier som syftar till att förklara revisionens funktion och roll i samhället. Utifrån KAM:s påverkan på dessa förklaringsmodellens relevans diskuteras sedermera vilket värde kommunikationsförändringen skapar i förhållande till privata investerare avseende förtroendet för redovisningen och KAM:s informationsvärde. Slutligen presenteras revisionens förväntningsgap och vilken roll KAM kan spela för att reducera detta i förhållande till privata investerare. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av den teoretiska referensramen och en beskrivning av teorins koppling till den aktuella studien.

3.1 Dagens revisionsberättelse

Revisorns primära kanal att förmedla utfallet av revisionen är revisionsberättelsen. Syftet bakom de granskningsåtgärder som revisorn tar inom ramen för revisionsuppdraget kan förklaras som att möjliggöra de uttalanden som görs i revisionsberättelsen och det är således ett väldigt viktigt dokument. Vidare framgår dess betydelse än mer tydligt av att det ofta är den enda kontakt som revisorn har med det reviderade företagets intressenter (Carrington, 2010).

Revisionsberättelsen är en skriftlig redogörelse som förmedlar resultatet av den slutförda revisionen och dess syfte är att presentera revisorns slutsatser beträffande det reviderade företagets finansiella ställning (Lin, Tang & Xiao 2003). Revisionsberättelsens utformning regleras av en mängd standards och kan principiellt anta två olika former; ren och oren.

Den rena revisionsberättelsen upprättas i enlighet med en standardiserad utformning medan en oren avviker från detta förutbestämda format i ett antal avseenden (Cassel, 1996). En ren revisionsberättelse utformas enligt anvisningarna i RevR 709 och genom denna utformning vill revisorn kommunicera att det reviderade företagets årsredovisning inte innehåller några väsentliga felaktigheter (Revision, 2005; Revisionshandboken, 2014). Det bör dock påpekas att en ren revisionsberättelse inte är en garant för att det inte förekommer några fel alls i de finansiella rapporterna, endast att dessa fel inte har en väsentlig påverkan på det reviderade företagets finansiella ställning.

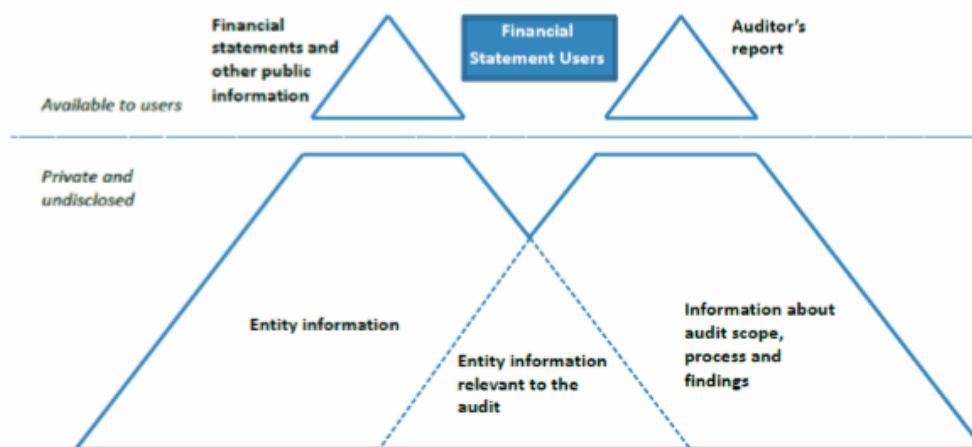
Enligt ABL 9:4 (SFS 2005:551) ska revisionsberättelsen upprättas efter varje räkenskapsår och lämnas till bolagsstämman. Initialt adresseras det reviderade företagets ägare följt av ett kortfattat uttalande om att revisionsuppdraget avser revidering av Företaget AB:s årsredovisning för innevarande period. I de två nästkommande styckena klargör revisorn vilket ansvar han själv respektive styrelsen och VD har gentemot den aktuella årsredovisningen. Ifall revisionsberättelsen är ren och således upprättats enligt den standardiserade utformningen förmedlar därefter revisorn att årsredovisningen ger en rättvisande bild av det reviderade företagets finansiella ställning (Eilifsen, Messier, Glover & Prawitt 2009).

Är revisionsberättelsen oren följer istället två stycken där revisorn uttalar sig med avvikande mening, det vill säga att årsredovisningen inte förmedlar en rättvisande bild av företags finansiella ställning, samt grunderna för detta uttalande. Förklaringen beskriver varför revisorn inte kunnat tillstyrka årsredovisningen och innefattar en hänvisning till det eller de områden i årsredovisningen vars rapporterade värde enligt revisorns bedömning väsentligt avviker från det faktiska värdet. Ifall revisorn därefter finner fog att upplysa bolagsstämman avseende en omständighet av *särskild betydelse* förmedlas denna information i ett efterföljande avsnitt. En vanlig omständighet som rapporteras i detta avsnitt är huruvida det föreligger tvivel kring det reviderade företags förmåga att fortsätta driva verksamheten och väsentliga aspekter relaterat till denna frågeställning (Eilifsen et al., 2009).

3.2 Revisionens kommunikation

Tidigare forskning visar på att användare ser revisionsberättelsen som en väsentlig komponent i dess utvärdering av huruvida det reviderade företags finansiella rapporter är tillförlitliga (Chen, Jones, Michas, Pawlewicz & Pevzner 2013). Även Asare och Wright (2012) fann i sin studie att så var fallet och att användare anser revisionsberättelsen vara av speciell vikt vid avslöjandet av företagsbedrägerier men att dess kommunikativa värde i övrigt var bristfällig. Carcello (2012) undersökte investerares uppfattningar av revisionsberättelsen och vilken roll den spelade vid ett investeringsbeslut. Studien omfattade 300 erfarna sofistikerade investerare och resultatet pekade på att revisionsberättelsen spelade en marginaliserad roll då hela 91 % av respondenterna uppgav att de inte läste revisionsberättelsen och 18 % ansåg att den saknade ett värde. Likartade undersökningar styrker Carcellos (2012) resultat och tyder på ett lågt engagemang för revisionsberättelsen hos användare (Gray, Turner, Coram & Mock 2011; Asare & Wright, 2012; Chen et al., 2013). Church, Davis & McCracken (2008) instämmer i att få intressenter läser revisionsberättelsen och dess värde främst är symboliskt i form av en kvalitetssäkring medan dess kommunikativa värde är i högsta grad begränsat.

Föreställningsramen över kommunikationen i dagens revisions har kritiserats för att inte förmedla den information som investerare eftersöker och behöver i sitt beslutsfattande (IAASB, 2011). Investerares låga intresse för revisionsberättelsen härstammar rimligtvis ur diskrepansen mellan efterfrågad och tillgänglig information. Carcello (2012) finner vidare i sin studie att investerare efterlyser fler upplysningar från revisorn. *Figur 3* illustrerar den information som genom årsredovisningen och revisionsberättelsen görs tillgänglig för intressenter ställt i proportion mot den information som inte offentliggörs.

Figur 3 - Tillgänglig information (IAASB, 2011 s. 9).

Carrington (2010) förklarar att revision på ett teoretiskt plan kan kommuniceras via två skilda metoder; *signalering* eller *information*. Metoderna kan hävdas vara närbesläktade då informationen måste ha tillgång till ett signalsystem för att kunna kommuniceras och en signal måste innehålla information för att vara meningsfull. Signalering och informationsgivning kan samtidigt ses som motpoler och två skilda kommunikationsmedel revisorn kan använda sig av.

Kommunikation genom information innebär att revisorn berättar om företagets verksamhet, vilka principer som tillämpats vid redovisningen, vilka risker som finns samt hur revisorn utfört sin granskning och resultatet av densamma (Carrington 2010). På så sätt kan revisorn skapa förtroende för det reviderade företagets redovisning genom att göra den mer transparent. Att underlätta för intressenterna att tolka de finansiella rapporterna är centralt inom ramen för kommunikation genom information och en viss detaljrikedom är således önskvärd. Angreppssättet kan förse läsaren med nyttig information för att förstå revisionen och underlätta tolkningen av de finansiella rapporterna. Den nackdel som förknippas med kommunikation genom information är att informationen måste tolkas av läsaren för att vara användbar. Detta ställer krav på en aktiv användare och kan minska revisionens värde i förhållande till intressenter vilka inte besitter den kunskap som krävs för att tyda informationen (Carrington 2010). Revisionen kan också kommuniceras och skapa förtroende för redovisningen genom signaler. Genom att endast signalera huruvida allt står rätt till (eller inte) kan redovisningens intressenter bli komfortabla med redovisningen utan att det krävs någon aktiv tolkning av revisionen. Tolkningen har revisorn redan gjort åt användaren. Den huvudsakliga nyttan med detta kommunikationsmedel är enkelheten och tydligheten som signaleringen innebär (Carrington, 2010).

Revisionsberättelsens standardiserade utformning är ett tydligt tecken på hur signaler är det kommunikationsmedel genom vilket revisionen förmedlas idag. Det användare har att förhålla sig till, är revisorns uttalande avseende huruvida de finansiella rapporterna ger en rättvisande bild av den reviderade verksamheten. Endast i de fall då revisorn inte kunnat tillstyrka årsredovisningen förmedlas information som kan underlätta för läsaren att tolka de

finansiella rapporterna (Eilifsen et al., 2009). De angivna skälen till en standardiserad utformning är att revisionsberättelsen ska vara lätt för läsaren att förstå samt att avvikelser från standardutformningen ska uppmärksammas (RS 709 p.5SE). Andersson & Larsson (2004) delar denna mening och anser att en mer individualiserad revisionsberättelse riskerar att göra intressenter osäkra då de tvingas tyda innehållets information. Rapporteringsformatet har också kritiserats av de som menar att ett utökad informationslämnande skulle öka revisionens kvalitet (Brännström, 2012; Power, 1997). Power (1997) menar vidare att den standardiserade utformningen har en negativ effekt på revisionsberättelsens relevans och hävdar att användares nytta minskar till följd av den. Flint (1988) framhåller kommunikationsmedlets betydelse då han menar att revisionens värdeskapande är beroende av att dess resultat kommuniceras på ett adekvat och framgångsrikt vis samt att brister i detta avseende orsakar en minskad tilltro till revisorns slutsatser.

Införandet av KAM är ett tydligt steg mot en mer informativ revisionsberättelse vars resultat kommuniceras på ett mer nyanserat och uttömmande vis jämfört med endast signalering i form av en ren kontra oren revisionsberättelse. Signalering är trots rapporteringen av KAM att betrakta som det primära kommunikationsmedlet mellan revisorn och revisionsberättelsens användare då uttalandet avseende huruvida redovisningen förmedlar en rättvisande bild av verksamheten fortfarande kommer att upprättas enligt en standardiserad utformning. Rapporteringen av KAM är dock ett helt nytt inslag i revisionsberättelsen som förmedlar företagsspecifik information vilket antyder en skiftning i revisionens kommunikation till dess användare. Den nya revisionsberättelsen beskrivs bäst som kommunikation bestående av en kombination av signalering och information då det huvudsakliga resultatet av revisionen fortsatt kommuniceras via det signalsystem som det standardiserade uttalandet utgör medan rapporteringen av KAM förmedlar kompletterande information vilken kan underlätta för användarna att tolka redovisningen.

Huruvida privata investerare drar nytta av denna skiftning i revisionens kommunikationsmetod beror på ifall rapporteringen av KAM förmedlar information som har ett övergripande värde utifrån deras behov. Uppfyller KAM dessa krav bör även privata investerares engagemang i förhållande till revisionsberättelsen öka då det skapar ett syfte att studera revisionberättelsen mer noggrant för att komma till utökade insikter och skapa en sig en bättre förståelse för de finansiella rapporterna. IAASB:s målsättning är vidare att rapporteringen av KAM kan utgöra ett underlag för investerare att föra en diskussion med företagets ledning i de frågor vilka identifierats som KAM eller områden relaterat till dessa (IAASB, 2015a). Således eftersträvas, genom rapporteringen av KAM, ett engagemang som sträcker sig utöver revisionsberättelsen. För privata investerare är det rimligt att anta att engagemanget för själva revisionsberättelsen ökar till följd av KAM genom en mer ingående läsning och tolkning av den nya informationen om de anser att den innebär ett övergripande värdeskapande. Ifall rapporteringen föranleder enskilda privata investerare att föra vidare diskussioner i dessa frågor med företagsledningen samt huruvida en privat investerare ens har den möjligheten är dock betydligt mer ovisst. En enskild privat investerare kan inte antas åtnjuta sådana möjligheter, till följd av att dennes ägande i normalfallet endast utgör en försumbar del av bolaget och dennes kapacitet att ställa krav således inte står i proportion till ett sådant anspråk. Mer sannolikt är att privata investerare i somliga fall kommer att göra

ytterligare undersökningar i de områden vilka identifierats som KAM men att dessa undersökningar inte nödvändigtvis utgörs av kommunikation med företagsledningen.

I ett teoretiskt sammanhang kan de privata investerarnas nytta av förändringen och huruvida de anser att KAM innebär ett övergripande värdeskapande antas bero på vilken funktion de anser att revisionen bör fylla.

Nedan presenteras fyra teorier som beskriver revisionens roll och funktion varav två härstammar ur det nationalekonomiska forskningsfältet och relaterar till KAM informationsvärde, och två utgår från den sociologiska revisionsforskningen och anspelar på revisionens förtroendeskapaande.

3.3 Revision som försäkran

Revision som försäkran ser revision som en lösning på den principal-agent problematik som uppkommer när ägandet och driften av ett företag är åtskilda. Principal-agent problemet eller principal-agent teorin som det också kallas, syftar till att ge en förklaring till de mekanismer som karakteriserar en situation där den som förvaltar något inte är ägare till detsamma (Jensen & Meckling, 1976). Grundresonemangen i teorin kan appliceras på en mängd situationer av ovan beskrivna karaktär men teorin härstammar från klassisk ekonomisk teori där kontraktsparterna; principalen och agenten, vanligtvis är företagets ägare respektive företagsledningen (Eichenseher & Shields, 1985).

Problematiken kommer av det faktum att ägarna och företagsledningen har svårt att sluta ett kontrakt som är optimalt för båda parter till följd av att det föreligger informationsasymmetri dem emellan avseende de faktiska förhållandena i företaget. Informationsasymmetri är något som förekommer i nästan alla situationer där två parter interagerar med varandra och är i sig inget negativt. Problemen uppkommer när parten med informationsöverläget, till följd av en diskrepans mellan parternas incitament, utnyttjar sitt övertag och agerar på ett sätt som är icke önskvärd för den andra parten (Jensen & Meckling, 1976).

Då bägge parter enligt klassiska nationalekonomiska antaganden anses vara vinstmaximerande individer som sätter egennyttan först skiljer sig ofta deras incitament åt om än i varierande utsträckning (Eichenseher & Shields, 1985). Således ligger det i ägarnas intresse att likrikta företagsledningens incitament med sina egna för att försäkra sig om att företaget drivs i önskvärd riktning. En vanlig lösning på problemet är att inkludera en riskpremie i företagsledningens ersättning. Denna struktureras ofta som en bonus till företagsledningen vilken är beroende av verksamhetens lönsamhet, intäkter eller likartat nyckeltal som ägarna betraktar eftersträvansvärt. Införandet av riskpremien medför dock ett incitament för företagsledningen att på olika sätt manipulera redovisningen av den faktor som ligger till grund för bonusen (Menon & Williams, 1994).

Revision kan vara en lösning till detta problem (Wallace, 1980). Om ägarna anlitar en oberoende tredje part för att försäkra dem om att redovisningen är upprättad enligt vedertagna normer kan de utan att oroa sig för att ha blivit vilseledda betala ut den ersättning som

företagsledningen gjort sig förtjänt av. Revision som försäkring beskriver således revision som ett behov från ägarnas sida att försäkra sig om att företagsledningens uttalanden i redovisningen korrekt speglar de faktiska förhållandena. Detta grundar sig i den informationsasymmetri som uppkommer till följd av ägarnas begränsade möjlighet att övervaka verksamheten närhelst driften och ägandet separerats. Revisionen minskar inte informationsasymmetrin direkt men genom revisorns bestyrkande ökar trovärdigheten i de finansiella rapporterna och underlättar för parterna att sluta ett ömsesidigt fördelaktigt kontrakt (Carrington, 2010).

3.4 Revision som förbättring

Teorin om *revision som förbättring* utgår liksom teorin om *revision som försäkring* från den informationsasymmetri som föreligger mellan företaget och redovisningens intressenter och ser revisionen som ett sätt att hantera denna. Den huvudsakliga skillnaden mellan de två teorierna är att *revision som förbättring* menar att revisionen syftar till att angripa informationsasymmetrin direkt i kontrast till att minimera de problem som följer av den. *Revision som försäkring* förklarar revisionen som ett verktyg för att minimera de problem som informationsasymmetrin i kombination med åtskilda incitament innebär medan *revision som förbättring* ser revisionens funktion som att förbättra den ekonomiska informationens kvalitet och således reducera informationsasymmetrin (Carrington, 2010).

Synsättet föranleder en annorlunda syn på revisorn enligt vilken denne innehar en betydligt mer aktiv med uppgifter som innefattar att påverka redovisningen. *Revision som förbättring* ser revisorns roll som den av en informationsmedlare, vars uppgift är att göra den finansiella informationen bättre. Detta kan innebära att revisorn måste lyssna till de olika krav som revisionens intressenter framställer och anpassa sin påverkan därefter.

Skillnaden i perspektiv mellan försäkring och förbättring kommer av att *revision som förbättring* har en annorlunda och mer utvidgad syn på den omgivning inom vilken revisorn verkar. Principal-agent resonemanget kan användas för att förklara synsättet inom vilket revisorn är agenten och revisionens/redovisningens intressenter är principalen. Vidare kan inte alla relevanta situationer betraktas som ett förhållande mellan agenten och endast en principal. Ett exempel på detta är aktiemarknaden där redovisningsinformationen är viktig för såväl befintliga som potentiella aktieägare. Redovisningen kan i detta sammanhang snarare betraktas som en rättighet eller ett *public good* (Carrington 2010).

På börsen skapar informationsasymmetrin svårigheter för potentiella köpare och säljare på aktiemarknaden i form av *adverse selection*. Begreppet anspelar på marknadsprocessen under förutsättningen att det föreligger informationsasymmetri mellan säljaren och köparen. Då den ena parten, ofta köparen, har sämre kunskap om produkten föreligger en risk att han eller hon gör en dålig affär till följd av denna informationsbrist (Akerlof, 1970). Applicerat på aktiemarknaden innebär *adverse selection* att en köpare inte är lika villig att köpa aktier om denne misstänker att redovisningen inte korrekt speglar de redovisade tillgångarnas värde eller på ett annat sätt är vilseledande. Då köparen inte utan svårigheter kan kontrollera vilka företag vars redovisning korrekt förmedlar tillgångarnas faktiska värde kommer köparen att

applicera sin oro på hela aktiemarknaden och då drabbas även företag som redovisar korrekt. I detta sammanhang blir det speciellt viktigt att ta itu med *adverse selection* då aktieköp på basis av ofullständig information försämrar kapitalmarknadens resursallokering och innebär en lägre effektivitet i ekonomin (Akerlof, 1970). *Revision som förbättring* ser då revisionen som ett verktyg för att tillgodose aktiemarknadens informationsbehov genom att påverka redovisningen. Påverkan syftar till att öka kvalitén av den redovisade informationen utifrån intressenternas behov och således reducera informationsasymmetrin (Carrington, 2010).

3.5 Från försäkran till förbättring

Rapporteringen av KAM innebär en förändring av revisionens funktion till att gå från *revision som försäkran* mot *revision som förbättring*. IAASB har framhållit att en central aspekt av KAM:s införande är att underlätta för revisionsberättelsens användare att förstå de finansiella rapporterna vilket även kan ge dem en bättre förståelse för den reviderade verksamheten (IAASB, 2015a s. 2):

”Focus investors and other users on areas in the financial statements that are subject to significant management judgment and significant auditor attention, which may assist investors and other users in better understanding the entity and financial statements.”

Rapporteringen av KAM syftar således till att reducera informationsasymmetrin mellan det reviderade företaget och redovisningens intressenter. Genom ett utökat informationslämnande från revisorn och en inblick i de områden vilka diskuterats med företagets ledning kan investerare skapa sig en bättre bild av de faktiska förhållandena i företaget. KAM har då en direkt inverkan på redovisningens kvalitet genom att underlätta för dess intressenter att förstå de finansiella rapporterna och dess koppling till det reviderade företags verksamhet. Rapporteringen av KAM är följaktligen en åtgärd som syftar till att angripa informationsasymmetrin direkt och inte de problem som asymmetrin, i kombination med åtskilda incitament mellan principal och agent, ger upphov till.

För detta ändamål är en skiftning i kommunikationsmedel avgörande. Kommunikation via signaler är kompatibelt med teorin om *revision som försäkran* då dessa signaler kan försäkra principalen om att redovisningen är korrekt och undanröja de problem som informationsasymmetrin skapar. För att reducera informationsasymmetrin krävs dock att relevant information tillförs. Rapporteringen av KAM måste vara företagsspecifik för att tillföra något värde och en standardiserad text är således inte förenlig med den förändring som eftersträvas. Sammantaget är då rapporteringen av KAM att betrakta som en åtgärd som styr revisionen och revisorns roll mot den informationsmedlare som beskrivs i teorin om *revision som förbättring*.

Att revisionen genom KAM går ifrån rollen av *revision som försäkran* och närmar sig rollen av *revision som förbättring* är rimligtvis fördelaktigt i förhållande till privata investerare. De privata investerarna beskrivs bättre som börsaktörer i form av befintliga eller potentiella investerare snarare än ägare till företagen. Då deras ägande är förhållandevis litet har de inte heller möjlighet att erhålla ytterligare information från företagen än den som förmedlas

genom årsredovisningen. Följaktligen ligger det i deras intresse i att få så bra och lättillgänglig redovisningsinformation som möjligt via de officiella kanalerna. Rapporteringen av KAM fyller då rollen av ett komplement till redovisningen som reducerar informationsasymmetrin, vilket underlättar för privata investerare att göra välgrundade investeringsbeslut utifrån den finansiella informationen.

3.6 Revision som komfort

Perspektivet på revision som en komfortskapande aktivitet anspelar på det förtroende som användare sätter till redovisningen till följd av att den reviderats. Revisionens funktion bli då att göra intressenterna trygga med redovisningen och öka tilliten till densamma. Ifall intressenter inte känner komfort inför företagets redovisning bör exempelvis tröskeln för att investera i ett företag vara betydligt högre varför förtroendeskapandet bidrar till marknadsekonomins effektivitet.

Förtroendet för redovisningen skapas vidare, i enlighet med komfortperspektivet, bäst genom tydlig och enkel signalering varför detta synsätt stödjer dagens standardiserade kommunikation. Anledningen till detta grundar sig i att optimal komfort skapas genom avsaknaden av andra signaler än allt står rätt till vilket tydligast förmedlas via en ren revisionsberättelse, som inte innehåller någon ytterligare information som intressenter måste tolka för att bli komfortabla med redovisningen. Således är revisionen, ur komfortperspektivet, inte primärt ett verktyg för att kritisera redovisningen eller lyfta fram problemområden i den. Revisionen ska istället vara tillgänglig men helst inte sticka ut på annat än genom den signal som en ren revisionsberättelse innebär (Carrington, 2010). Att problem eller osäkerheter i redovisningen lyfts fram kan nämligen minska den komfort som intressenterna känner inför redovisningen. En framgångsrik revision ur komfortperspektivet är alltså en som förmedlar att revisionen finns där men i övrigt inte låter sig höras (Carrington, 2010).

I förhållande till de nationalekonomiska teorierna som presenterats ovan kan *revision som komfort* förklaras i termer av *revision som förbättring* med den avgörande skillnaden att förbättringsåtgärderna helst inte ska komma till intressenternas kännedom. Revisorn ska således verka för att företaget redovisar på ett sådant sätt att en ren revisionsberättelse kan lämnas, vilket kan kräva att revisorn antar en aktiv roll i sitt förbättringsarbete. Komfortperspektivet föranleder vidare en passiv syn på användarens roll i förtroendeskapandet, då denne inte förväntas bidra med en egen insats för att få förtroende för redovisningen. Förtroendet härstammar istället ur revisorn personligen som expert och en oberoende aktör i förhållande till det reviderade bolaget. Då ingen information görs tillgänglig som gör det möjligt för användare att själva avgöra huruvida granskningen är tillräcklig är förtroendet för revisionen, i förlängningen redovisningen, enbart beroende av tillit till revisorn. Förtroendet är alltså avgörande för att revisionen ska innebära avsedd komfort.

3.7 Revision som legitimering

Revision som legitimering ser revisionen som ett verktyg för att skänka legitimitet åt de finansiella rapporterna och anspelar likt komfortperspektivet på det förtroende som användare sätter till redovisningen till följd av att den reviderats. Vidare ligger detta synsätts fokus på kontroversiella redovisningsposter snarare än redovisningen i allmänhet. Komplexa redovisningsfrågor, till exempel huruvida en immateriell tillgång redovisas under vissa omständigheter, kan skapa konflikter och redovisningen kan ifrågasättas ifall den upprättas i enlighet med tvistiga redovisningsprinciper. Ett företag som inkluderar kontroversiella redovisningsposter i årsredovisningen kan alltså inte räkna med att siffrorna kommer att accepteras av alla intressenter. Om företaget däremot anlitar en revisor som bestyrker redovisningen och de valda redovisningsprinciperna skapas en trovärdighet för de finansiella rapporterna. På detta sätt kan företaget genom att låta sin redovisning revideras öka allmänhetens förtroende till dess redovisning och legitimera sina redovisningsval (Carrington, 2010).

Huruvida användare uppfattar att redovisningen är legitim beror primärt på i vilken grad denna överensstämmer med samhällsenliga redovisningsnormer och förväntningar på redovisningen. Carrington (2010) framhåller två olika strategier genom vilken legitimitet och förtroende för redovisningen kan skapas. Den första utgår från revisorns möjlighet att genom sitt inflytande påverka det faktiska redovisningsvalen och verka för att företaget tillämpar sådana redovisningsprinciper som accepteras av dess intressenter. Angreppssättet går är alltså i linje med synen på revisorn ur komfortperspektivet förutom att legitimitetsperspektivet inte betonar att åtgärderna inte kommer till användares kännedom. Den andra strategin utgår ifrån att legitimitetskaparen, i detta fall revisorn, informerar intressenterna och förklarar centrala aspekter av de områden vars redovisning är förknippade med tvivel för att påvisa att de valda redovisningsvalen är acceptabla. Detta förtroendeskapandes framgång förutsätter en aktiv användare som självmant tolkar revisorns information och utifrån denna värderar huruvida företagets redovisning är acceptabel. Således skapas förtroendet för redovisningen genom såväl revisorn som dennes rapportering.

3.8 Från komfort till legitimering

Bägge perspektiven ser revisionens roll som ett sätt att skapa förtroende för redovisningen men hur detta förtroende skapas skiljer sig mellan de olika synsätten. Rapporteringen av KAM innebär en förändring i revisorns kommunikationsmetod vilket inte går i linje med hur revisionen skall kommuniceras för att skapa maximal komfort i enlighet med komfortperspektivet. Revisionens resultat förmedlas nämligen, som ovan redogjort för, bäst genom enkel och tydlig signalering enligt det komfortorienterade perspektivet. Då rapporteringen av KAM är ett avsteg från signaleringen och innebär en förändring av revisionens kommunikation, till att bestå av en kombination av signalering och information, kan den komfort som signaleringen i enlighet med komfortperspektivet inger komma att minska.

Ett tecken på att IAASB identifierat denna problematik återfinns i ISA 701 p.11 i vilken utläses att introduktionsdelen i KAM-avsnittet tydligt ska förmedla att:

”These matters were addressed in the context of the audit of the financial statements as a whole, and in forming the auditor’s opinion thereon, and the auditor does not provide a separate opinion on these matters”.

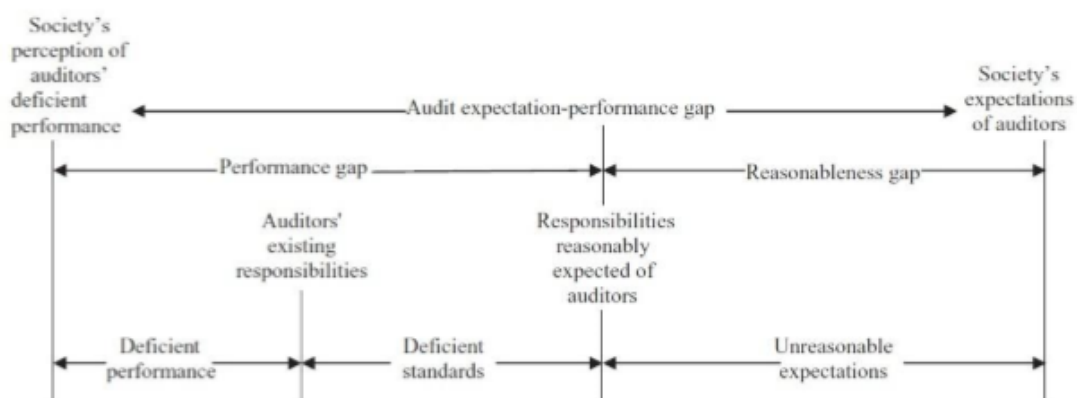
Med detta uttalande vill stävjas att revisionsberättelsens läsare ska uppfatta KAM som områden vars redovisning är osäker. I praktiken bör detta uttalande innebära att redovisningens intressenter, likt innan, endast behöver ta revisorns uttalande i beaktning. Då detta genom revisionsberättelsens standardisering fortfarande förmedlas via signalering borde såldes den eftersträvade komforten uppnås. Flera faktorer talar dock för att rapporteringen av KAM, sett ur komfortperspektivet, kan minska den komfort som intressenterna känner gentemot redovisningen. Ett centralt element i komfortperspektivet är att revisionen *bara finns där* och att eventuellt utförda förbättringsåtgärder inte kommer till intressenternas kännedom. Då rapporteringen av KAM syftar till att belysa områden som varit problematiska i revisionen kan det få effekten att läsaren känner mindre komfort i förhållande till redovisningen, trots uttalandet om att även dessa områden reviderats på ett betryggande sätt. Att ytterligare information än den signalering som betraktas som optimal i detta perspektiv förmedlas kan nämligen, trots uttalandet om dess riktighet, ge intressenterna en känsla av att de måste analysera informationen för att bli komfortabla med redovisningen. En känsla av komfort bör nämligen komma till stånd först när intressenten beaktat all den tillgängliga informationen och allt annat än en tydlig signalering är då oönskat givet synen på användaren som en passiv part i förtroendeskapandet.

Den nya kommunikationsmetoden kan å andra sidan öka det förtroende som intressenter känner inför redovisning genom att informera dem om de komplexa områdena i de finansiella rapporterna i enlighet med legitimitetsperspektivet. Det större antalet redovisningsposter i finansiella rapporter är tämligen enkla och dess redovisning är inte föremål för några kontroverser. Således är det de tvistiga eller ifrågasatta redovisningsprinciperna eller redovisningsvalen som står i fokus inom detta perspektiv. Sådana redovisningsområden är ofta förknippade med en högre risk för väsentliga felaktigheter och innehåller ofta en värderingskomponent som till följd av sin karaktär måste uppskattas. Då KAM identifieras som just sådana områden kan dess rapportering innebära ett nytt medium för revisorn att legitimerade redovisningsvalen. Genom att KAM innehåller en förklaring av vad revisorn gjort för att säkerställa att områdena redovisas korrekt får detta en direkt legitimerande funktion i förhållande till företagets redovisningsval. Har revisorn, i enlighet med god revisionssed, förmedlat att redovisningen ger en rättvisande bild bestyrks det valda redovisningsalternativet per automatik. Detta bestyrkande av redovisningsvalen återges i dag, och även framöver, genom uttalande i revisionsberättelsen men i förhållande till de områden vars redovisning kan kritiserats kan en mer informativ beskrivning av vad revisorn gjort för att säkerställa att området redovisas korrekt skapa en större förtroende för den specifika redovisningsposten. Rapporteringen av KAM ger även revisorn möjlighet att på ett mer direkt sätt adressera de tvistiga redovisningsområdena vilket kan innebära att intressenternas förtroende för redovisningen ökar.

Rapporteringen av KAM innebär således en övergång av revisionens roll från att genom signalering göra redovisningens intressenter komfortabla med densamma till att genom information skänka legitimitet till redovisningen. De båda begreppen, komfort och legitimitet, är i detta sammanhang att betrakta som snarlika då förtroendet för redovisningen rimligtvis är det som får användare att känna komfort respektive anse den vara legitim. I förhållande till privata investerare bör förtroendet för redovisningen öka till följd av KAM förutsatt att engagemanget för revisionsberättelsen ökar. En förutsättning för att KAM ska öka förtroendet för redovisningen är självfallet att privata investerare tar del av informationen vilket, med tanke på dagens låga engagemang, inte nödvändigtvis kommer vara fallet. Det komfortorienterade perspektivet utgår från en passiv användare och förtroendet kommer då ifrån revisorn och inte dennes rapportering. Genom en förklaring av revisorns åtgärder kan KAM skapa ett större förtroende för revisionen vilket indirekt innebär ett större förtroende för redovisningen, förutsatt en mer aktiv användare. Genom en beskrivning av hur komplexa områden reviderats kan användare utifrån revisorns åtgärder självmant bedöma den grad av bestyrkande som han anser att revisorns granskning ger fog för vilket bör öka förtroendet för redovisningen.

3.9 Revisionens förväntningsgap

Revisionens förväntningsgap introducerades i litteraturen för första gången redan på sjuttioalet av Liggio (1974). Då definierades förväntningsgapet som: *“The difference between the levels of expected performance as envisioned by the independent accountant and by the user of financial statements”*. Begreppet har sedan dess utvecklats i takt med att flera forskare studerat dess orsaker och effekter. Bland andra Porter (1991), utvidgade begreppet och benämnde det *“the audit expectation-performance gap”*, se figur 4, vilket hon definierade som skillnaden mellan samhällets förväntningar på revisorerna och de faktiska uppgifter som ankommer på revisorerna, som de uppfattas av samhället. Vidare indelade hon förväntningsgapet i två komponenter; prestationsgapet och rimlighetsgapet.

Figur 4 – Förväntningsgapet - *“The audit expectation-performance gap”* (Porter 1993 s. 50).

Prestationsgapet utgör skillnaden mellan vad samhället förväntar sig av revisionen och vad samhället uppfattar att revisionen faktiskt åstadkommer. Gapet delas sedermera in i två undergrupper; bristfälliga standarder och bristfälliga prestationer. Bristfälliga standarder anspelar på diskrepansen mellan de uppgifter som kan förväntas ankomma på en revisor och

de existerande uppgifter som anges av lagar och föreskrifter medan bristfälliga prestationer utgörs av gapet mellan revisorns prestationer och den förväntade prestationsnivån givet de existerande plikterna. Rimlighetsgapet definieras vidare som skillnaden mellan det samhället förväntar sig att revisionen ska uppnå och vad som rimligen kan förväntas av revisionen med tanke på den tid och de kostnader som revisionen tar i anspråk (Porter, 1991).

Förväntningsgapets existens har bekräftats av åtskilliga studier i olika lagreglerade och kulturella kontexter; Monroe & Woodliff (1994) i Australien, McEnroe & Martens (2001) och Epstein & Geiger (1994) i USA, Porter (1993) i Nya Zeeland, Dixon, Woodhead & Sohlman (2006) i Egypten, Manson & Zaman (2001) och Porter, Ó hÓgartaigh & Baskerville (2012) i Storbritannien samt Best, Buckby & Tan (2001) i Singapore vilket tyder på att fenomenet är såväl världs- som tidsövergripande. Orsaker till förväntningsgapet har istället härletts till revisorns komplexa roll och funktion i samhället samt användares bristande förståelse för denna. De ursprungliga uppgifter som ankom på en revisor var att upptäcka bedrägerier och säkerställa att redovisningsposterna var korrekt värderade men har sedermera övergått till en mer utvidgad roll som förknippas med att öka trovärdigheten till de finansiella rapporterna (Lee & Ali, 2008). Boynton & Johnson (2006) menar vidare att revisionen numera även omfattar bedömningar av intern kontroll och företagsrisk vilka är uppgifter som går bortom den traditionella roll som revisorn förknippas med. Ytterligare skäl till förväntningsgapet har spårats till revisionstjänstens inneboende komplexitet då dess intressenter har svårt att bedöma revisionens kvalitet annat än vid uppdragade misslyckanden (Causholli & Knechel, 2012).

Tidigare forskning visar på en korrelation mellan ekonomisk erfarenhet och de förväntningar som intressenterna sätter till revisionen. Flera undersökningar som studerat vilka förväntningar användare med olika ekonomisk kännedom har på revisionen har konkluderat att intressenter med stor ekonomisk erfarenhet tenderar att ha en mer rimlig och korrekt syn på revisorns uppgifter (Monroe & Woodliff, 1993; Porter, 1993; Manson & Zaman, 2001; Gold et al. 2012). Porter et. al (2012) fann att förväntningsgapet var mindre i England än i Nya Zeeland och härledde detta till en till en högre ekonomisk medvetenhet i England vilket vidare tyder på att förväntningsgapet till stor del kan reduceras genom utbildningsinsatser.

3.10 KAM:s påverkan på förväntningsgapet

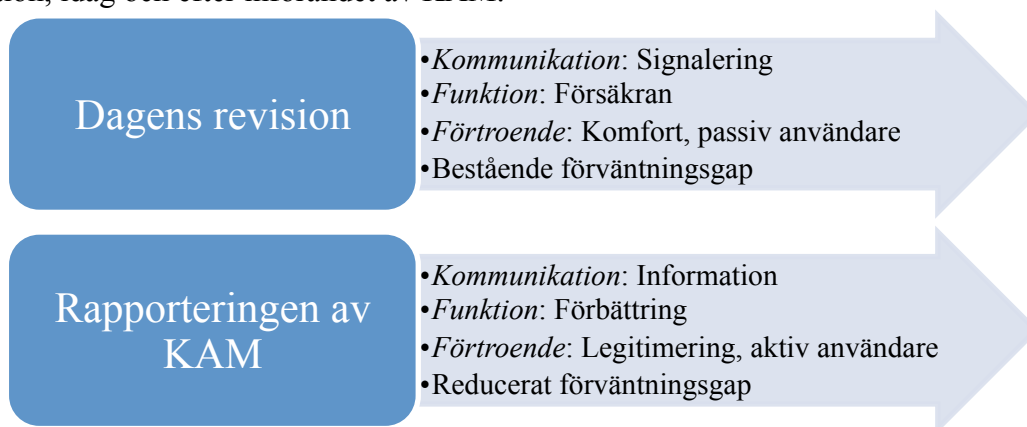
Dagens revisionsberättelse förmedlar ingen information om de åtgärder som tagits av revisorn innan årsredovisningen offentliggjorts (FAR, 2013). Den har kritiserats för sin knapphändiga kommunikation i detta avseende vilket bidragit till att förväntningsgapet består (Coram et al., 2011; Catasús, Hellman & Humphrey 2013). Tidigare åtgärder tagna av IAASB för att reducera förväntningsgapet har bestått av utökade upplysningar avseende revisorns respektive styrelsens ansvar i och med revideringen av ISA 700 (Catasús et al., 2013). Gold et al. (2012) undersökte huruvida sådana skrivelser hade någon effekt på förväntningsgapet och fann att användares förväntningar kvarstod trots det utökade upplysningarna. Omformuleringar i revisionsberättelse och beskrivningar av revisorns ansvar har således inte medfört någon effekt på intressenters förväntningar vilket forskare hävdar beror på att förutfattade meningar är vad som styr förväntningarna (Öhman, 2007; Gold et al., 2012).

Privata investerare har varierande ekonomisk erfarenhet och är därför att betrakta som en av de intressentgrupper som omfattas av förväntningsgapet. Då KAM inkluderar en förklaring av de åtgärder vilka revisorn tagit i förhållande till komplexa redovisningsområden kan dess rapportering innebära att läsaren av revisionsberättelsen får en bättre förståelse för revisorns uppgifter. Ökar denna förståelse bör även förväntningsgapet reduceras då tidigare studier härlett användares orimliga förväntningar på revisionens bestyrkande till en bristande förståelse för revisorns uppgifter. Således kan KAM även ha en utbildande effekt i förhållande till de privata investerarna och på detta sätt reducera förväntningsgapet. Då skrivelser om revisorns ansvar inte inneburit en ökad förståelse för revisorns faktiska uppgifter och graden av dennes bestyrkande kan KAM istället vara att föredra. Carnegie & Napier (2010) framhäver vidare vikten av att förväntningsgapet sluts då det på längre sikt riskerar att försvaga förtroende för revisionen. KAM påverkan i detta avseende kan således spela en viktig roll för att upprätthålla förtroendet för revisionsbranschen.

3.11 Sammanfattning av teorin och dess koppling till studien

Dagens låga läsningsfrekvens och engagemang i förhållande till revisionsberättelsen har kopplats till det begränsade informativa värde den förmedlar till följd av sin standardiserade utformning. Införandet av KAM innebär vidare att revisionens kommunikation går från att endast kommuniceras via signalering till att kommuniceras genom en kombination av signalering och information. Denna skiftning förväntas vidare öka privata investerares engagemang i förhållande till revisionsberättelsen förutsatt att de ser ett värde i den ytterligare information som förmedla genom KAM.

För att förklara KAM:s värdeskapande i förhållande till privata investerare avseende dess informationsvärde och påverkan på förtroendet för redovisningen har fyra olika teorier om revisionens funktion tillämpats. Resonemangen avseende KAM:s påverkan på revisionens funktion utifrån dessa teorier landar i att det utökade informationsutlämnandet kan vara till stor nytta för privata investerare samt att dess förtroende till redovisningen kan öka genom en beskrivning av tilltagna revisionsåtgärder i förhållande till komplexa redovisningsposter. Vidare kan rapporteringen av KAM reducera förväntningsgapet vilket i förlängningen kan påverka den upplevda kvaliteten av revisionen. *Figur 5* nedan illustrerar revisionens roll och funktion, idag och efter införandet av KAM.

Figur 5 - Revisionens roll och funktion.

Sammantaget åskådliggör de teoretiska resonemangen att rapporteringen av KAM har positiva implikationer i förhållande till privata investerare vilket ökar revisionsberättelsens övergripande värde. Därav bör även deras engagemang för revisionsberättelsen öka till följd av rapporteringen av KAM.

Den teoretiska referensramen är ämnad att ge läsaren en inblick i såväl dagens revisionsberättelse som KAM:s förändring av revisionens kommunikation ur ett teoretiskt perspektiv. De resonemang som förs avseende KAM:s påverkan på denna kommunikation och de implikationer detta har i förhållande till privata investerares värde av revisionsberättelsen används sedermera, som förklarat i metoden, för utformningen av studiens enkätundersökning. Vidare diskuteras de teoretiska resonemangens relevans och överensstämmande med de privata investerarnas faktiska åsikter i studiens diskussion vilket resulterar i studiens teoretiska bidrag till den befintliga revisionsforskningen.

4. RESULTAT

I detta kapitel presenteras de primära fynden från studiens enkätundersökning samt de kompletterande intervjuerna. Initialt åskådliggörs respondenternas profil genom en framställning av enkätens bakgrundsfaktorer, vilka sedan används för att belysa skillnader inom urvalsgruppen. Därefter presenteras svaren till de enkätfrågor som relaterar till uppsatsens frågeställningar vilka även analyseras utifrån relevant grunddata. Slutligen introduceras de mest relevanta synpunkterna som framkom under intervjuerna.

4.1 Enkätresultat

Nedan illustreras resultatet av enkätundersökningen, se *appendix A* för utformning samt *appendix B* för en översikt av inkomna svar. Det primära syftet med denna deskriptiva statistik är att göra läsaren familjär med det material som ligger till grund för uppsatsens diskussion. Den typen av datapresentation omfattar vanligen en sammanfattning av variabler med hjälp av spridnings- och lägesmått (Dahmström, 2005) vilket är hur det kvantitativa empiriska materialet presenteras. Innehållet beskriver det insamlade materialet i siffror för att belysa forskningsproblematiken, i linje med den beskrivning av fenomenet deskriptiv statistik som Patel & Davidson (2014) framhäver.

4.1.1 Bakgrundsfaktorer

Enkätens första frågor är benämnda bakgrundsfaktorer och berör respondenternas erfarenheter och utbildning inom relevanta områden. Därmed fastställs urvalsgruppens profil utifrån olika parametrar.

Medlemmar i aktiespararna tillfrågades att uppskatta sin erfarenhet att investera i aktier i jämförelse med andra medlemmar på en femgradig Likertskala och resultatet visar på att majoriteten anser sig ligga något över medianen 3 då medelvärdet beräknats till 3,22. *Tabell 3* presenterar den totala urvalsgruppens uppskattning av individuell investeringserfarenhet.

Tabell 3 – Enkätfråga 1

Investerings­erfarenhet:	Antal	Procent (%)
1	4	4,35
2	12	13,04
3	47	51,09
4	18	19,57
5	11	11,96
Summa:	92	100

Den andra frågan avser respondenternas praktiska erfarenheter av bokföring och/eller redovisning, i eller utanför arbetslivet. Resultatet, se *tabell 4*, visar att drygt hälften av respondenterna har någon slags anknytning till redovisning och/eller bokföring.

Tabell 4 – Enkätfråga 2

Praktisk erfarenhet av bokföring/redovisning:	Antal	Procent (%)
Ja, i yrket	31	33,70
Ja, utanför yrket	19	20,65
Ingen	42	45,65
Summa:	92	100

Den tredje enkätfrågan åskådliggör respondenternas utbildningsnivå och visar att hela 80 % innehar högskoleutbildning och att knappt 40 % därtill har högskoleutbildning med inriktning ekonomi, inkomna svar illustreras i *tabell 5*.

Tabell 5 – Enkätfråga 3

Utbildningsnivå:	Antal	Procent (%)
Högskola, inriktning ekonomi	34	36,96
Högskola, annan inriktning	41	44,57
Gymnasiet eller motsvarande	16	17,39
Grundskola	1	1,09
Summa:	92	100

Sammantaget visar bakgrundsfaktorerna på en varierande ekonomisk erfarenhet vilket var det förväntade resultatet. Detta stärker föreställningen om att urvalsgruppen korrekt speglar den totala populationen då den ekonomiska erfarenheten får antas vara varierande även där. Vidare tyder den uppskattade investeringserfarenheten på en självmedvetenhet hos respondenterna då medelvärdet bara marginellt överstiger skalans medelpunkt. Den, i förhållande till den genomsnittlige individen, höga andelen respondenter som har erfarenhet av redovisning tyder på ett större kunnande inom detta område än förväntat vilket höjer tilltron till att respondenterna kunnat förstå och besvara frågorna rörande KAM. Denna tilltro förstärks ytterligare av den över lag höga utbildningsnivån och den höga andelen som studerat ekonomi.

För att urskilja skillnader i respondenternas svar baserat på enkätens första del har de tre bakgrundsfaktorerna vägts samman till en fördelningsgrund, vilken benämns *ekonomisk erfarenhet*. Svartalternativen i respektive fråga kodades då om till en poängskala, vilket finns beskrivet i studiens databearbetningsavsnitt, metodkapitlet.

Gruppen *Låg* består av de respondenterna med 1-5 poäng, *Medel* 6-10 och *Hög* 11-13. Fördelningen illustreras i *tabell 6*.

Tabell 6 – Ekonomisk erfarenhet

Ekonomisk erfarenhet:	Antal	Procent (%)
Hög	24	26,09
Medel	40	43,48
Låg	28	30,43
Summa:	92	100

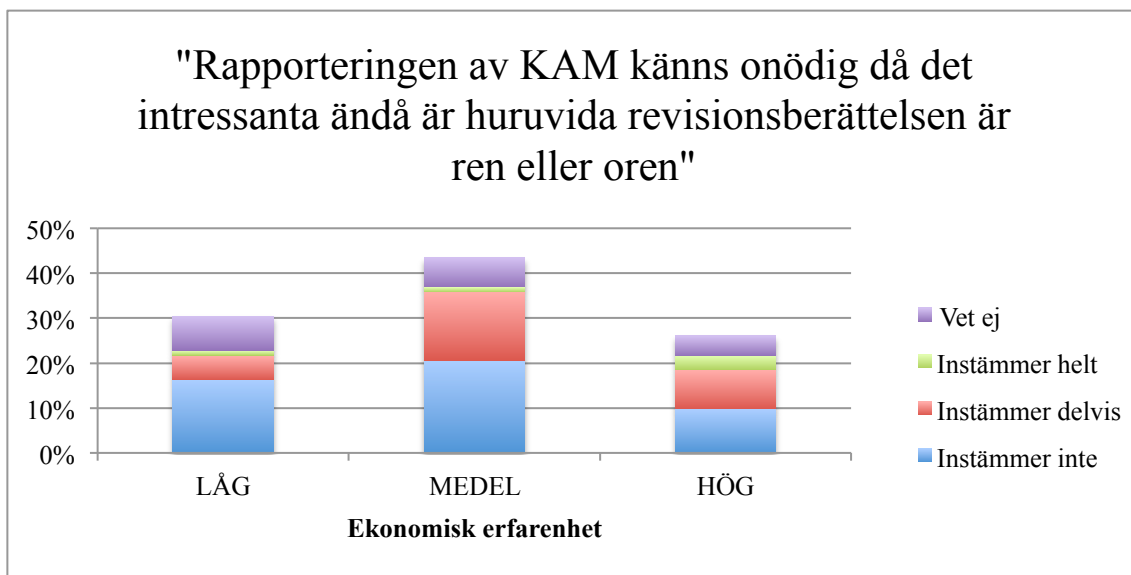
4.1.2 KAM:s övergripande värde

Huruvida rapporteringen av KAM tillför ett övergripande värde åskådliggörs av respondenternas svar i enkätfråga 7. Resultaten tyder på en överlag positiv respons avseende användbarheten av KAM. Knappt hälften av respondenterna menar att rapporteringen av KAM tillför ett värde till revisionsberättelsen och ytterligare en tredjedel överensstämmer delvis i påståendet. Endast 5 % anser att KAM inte tillför något värde. Ovanstående illustreras i *tabell 7*.

Tabell 7 – KAM:s övergripande värde

”Rapporteringen av KAM känns onödig då det intressanta ändå är huruvida revisionsberättelsen är ren/oren”	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	43	46,74
instämmer delvis	27	29,35
Instämmer helt	5	5,43
Vet ej	17	18,48
Summa:	92	100

Respondenternas svar på fråga 7 fördelat utifrån *ekonomisk erfarenhet*, se *figur 6*, visar inte på några väsentliga skillnader mellan grupperna. I samtliga grupper instämmer cirka 50 % inte i det angivna påståendet, varför huruvida respondenterna uppfattar att KAM skapar ett övergripande värde inte tycks vara korrelerat med beräknad ekonomisk erfarenhet.

Figur 6 – Enkätfråga 7, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet.

Enkätundersökningen pekar vidare på ett knapphändert engagemang i förhållande till dagens revisionsberättelse hos privata investerare. *Tabell 8* visar att 15 % uppger att de aldrig läser revisionsberättelsen och närmare 70 % läser den endast sällan eller ibland.

Tabell 8 – Enkätfråga 5

Läser du revisionsberättelsen vid ett investeringsbeslut?	Antal	Procent (%)
Aldrig	14	15,22
Sällan	30	32,61
Ibland	34	36,96
Ofta	12	13,02
Alltid	2	2,17
Summa:	92	100

Respondenternas svar på fråga 13, *tabell 9* nedan, vittnar vidare om att privata investerare ser ett värde i KAM då intresset för revisionsberättelsen ökar till följd av dess rapportering. 78 % uppger att deras intresse för revisionsberättelsen helt eller delvis kommer att öka till följd av förändringarna vilket tolkas som att fler kommer att läsa den vid ett framtida investeringsbeslut.

Tabell 9 – Enkätfråga 13

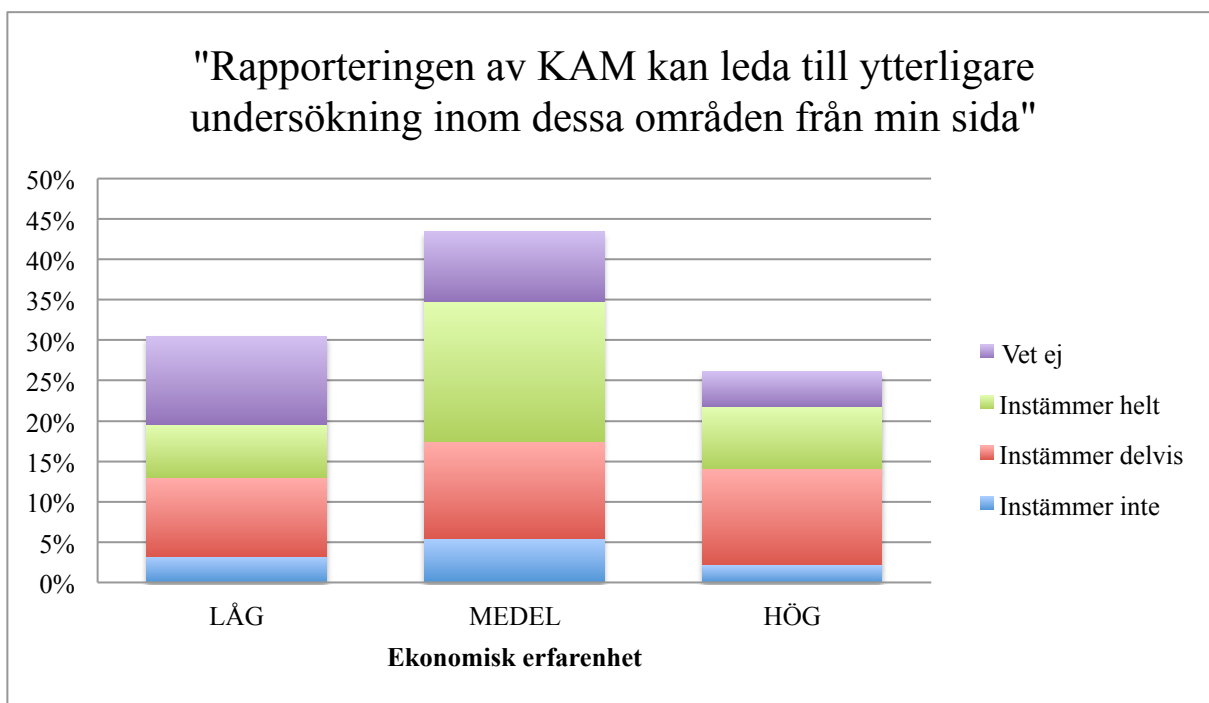
"Rapporteringen av KAM kan öka mitt intresse för revisionsberättelsen"	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	5	5,43
Instämmer delvis	32	34,78
Instämmer helt	40	43,48
Vet ej	15	16,30
Summa:	92	100

IAASB har uttalat att rapporteringen av KAM kan fungera som ett underlag för användare att göra vidare undersökningar i de områden som KAM relaterar till. Svaren på fråga 12, *tabell 10*, visar att så är fallet då 65 % (respondenter som instämmer helt eller delvis) uppger att rapporteringen av KAM kan föranleda ytterligare undersökning. Således visar undersökningen på ett engagemang inte bara markant ökar i förhållande till revisionsberättelsen utan att det även kan sträcka sig utöver den, vilket ställt mot dagens överlag låga engagemang vittnar om ett stort intresse för KAM.

Tabell 10 – Enkätfråga 12

”Rapporteringen av KAM kan leda till ytterligare undersökning inom dessa områden från min sida”	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	10	10,87
Instämmer delvis	31	33,70
Instämmer helt	29	31,52
Vet ej	22	23,91
Summa:	92	100

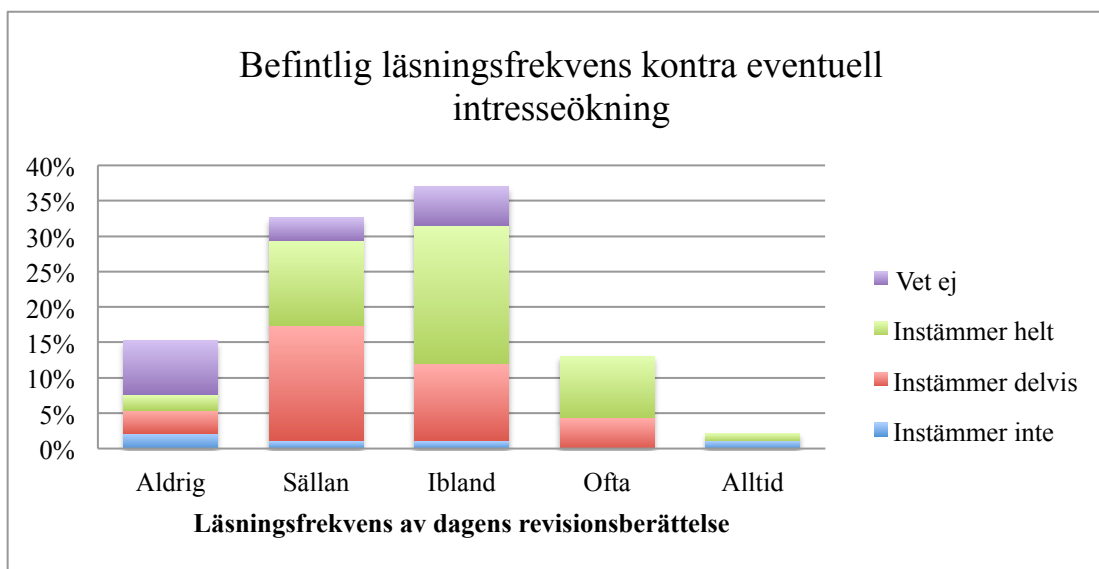
Frågan delas även upp med de framräknade erfarenhetsgrupperna som bas, detta för att kunna illustrera de mindre skillnader i potentiell utökad användbarhet för intressentgruppens olika nivåer, se *figur 7*. Det mest väsentliga här är utan tvekan den förhållandevis lilla andel, 10,9 %, som inte tror sig gå vidare med informationen i KAM efter den tillkännagetts.

Figur 7 – Enkätfråga 12, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet.

För att förtydliga att rapporteringen av KAM, enligt undersökningen, säkerligen leder till ökat intresse för revisionsberättelsen inom berörd intressentgrupp vägs enkätfråga 5 ”Läser du

innehållet i revisionsberättelsen vid ett investeringsbeslut?” samman med fråga 13 ”Rapporteringen av KAM kan öka mitt intresse för revisionsberättelsen”. Utfallet tillkännages i figur 8, med fördelning på y-axeln och befintlig läsningsfrekvens av revisionsberättelsen på x-axeln med svarsfördelning på fråga 13 grupperat i staplarna. Tydligt utläses att majoriteten av respondenterna ser ett ökat värde av informationen i en uppdaterad rapport, framförallt bland de som svarat att de vid ett investeringsbeslut i dagsläget läser revisionsberättelsen sällan eller ibland.

Figur 8 – Enkätfråga 5 kontra 13, befintligt engagemang kontra eventuell intresseökning.

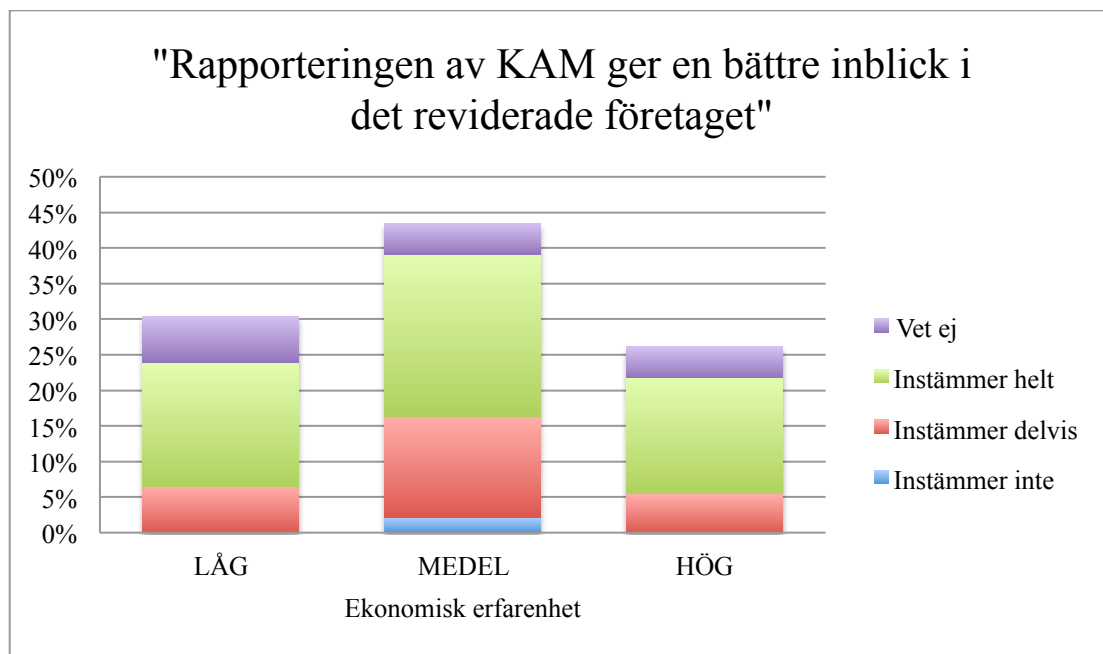
4.1.3 KAM:s informationsvärde

En av de primära fördelar med rapporteringen av KAM IAASB lyfter fram är att den information som förmedlas kan hjälpa användare att få en bättre inblick i det reviderade företags verksamhet. Således är en eftersträvd effekt att reducera den informationsasymmetri som diskuterades i uppsatsens teorikapitel. Enkätfråga 10, se tabell 11, utreder huruvida respondenterna uppfattar om KAM åstadkommer detta. Svaren är överraskande positiva till aspekten av KAM, då hela 56 % instämmer helt i det angivna påståendet.

Tabell 11 - Enkätfråga 10

”Rapporteringen av KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget”	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	2	2,17
Instämmer delvis	24	26,09
Instämmer helt	52	56,52
Vet ej	14	15,22
Summa:	92	100

En fördelning av respondenternas svar på fråga 10 utifrån *ekonomisk erfarenhet*, figur 9, visar på att samtliga grupper ser ett informativt värde i rapporteringen av KAM. Den mest väsentliga skillnaden är att en högre andel av de respondenter med hög ekonomisk erfarenhet instämmer helt i det angivna påståendet vilket tyder på att denna grupp ser ett större värde av KAM i detta avseende.

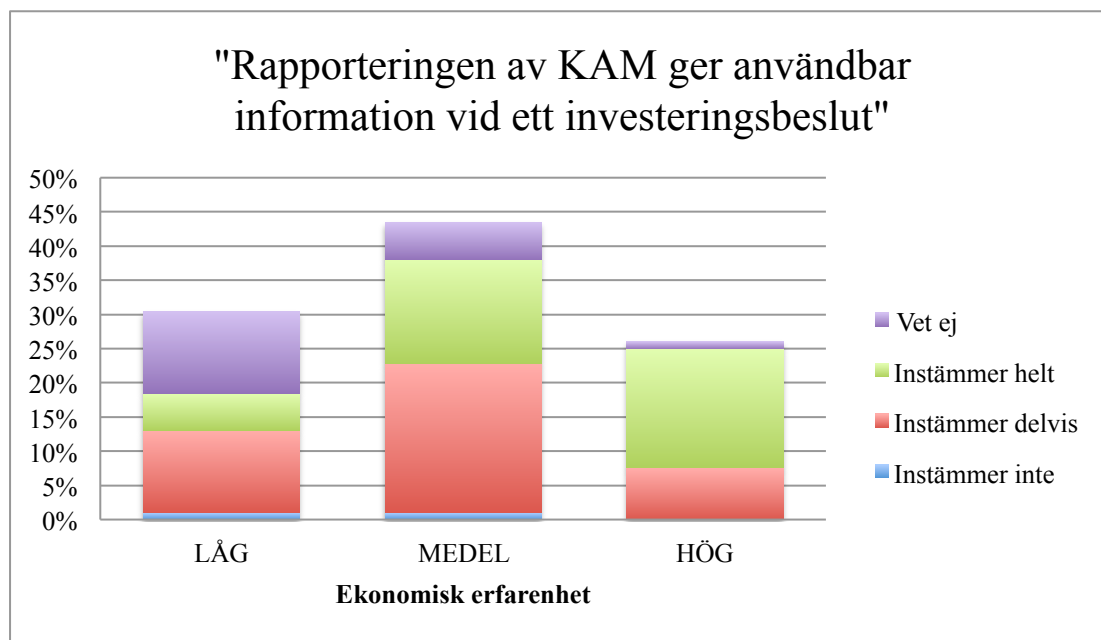
Figur 9– Enkätfråga 10, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet.

Huruvida den ökade insikten i det reviderade företaget som rapporteringen av KAM innebär utgör användbar information vid ett investeringsbeslut åskådliggörs genom enkätfråga 11. Överlag pekar svaren på att så är fallet även om respondenternas instämmande i detta påstående var aningen mer restriktiv än i det föregående. Jämfört med de 56 % som instämde helt i att KAM gav en bättre inblick i det reviderade företaget instämmer endast 38 % helt i att denna information är användbar vid ett investeringsbeslut. Se *tabell 12* nedan.

Tabell 12 – Enkätfråga 11

"Rapporteringen av KAM ger användbar information vid ett investeringsbeslut"	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	2	2,17
Instämmer delvis	38	41,30
Instämmer helt	35	38,04
Vet ej	17	18,48
Summa:	92	10

En fördelning utifrån ekonomisk erfarenhet visar att respondenter med hög ekonomisk erfarenhet ser ett större informativt värde i KAM då en högre andel än i övriga grupper menar att KAM förmedlar användbar information vid ett investeringsbeslut. Respondenter med medel erfarenhet är likväl positiva till KAM användbarhet vid ett investeringsbeslut om än i lägre grad än de mer erfarna respondenterna. Ovanstående illustreras i *figur 10*.

Figur 10– Enkätfråga 11, fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet.

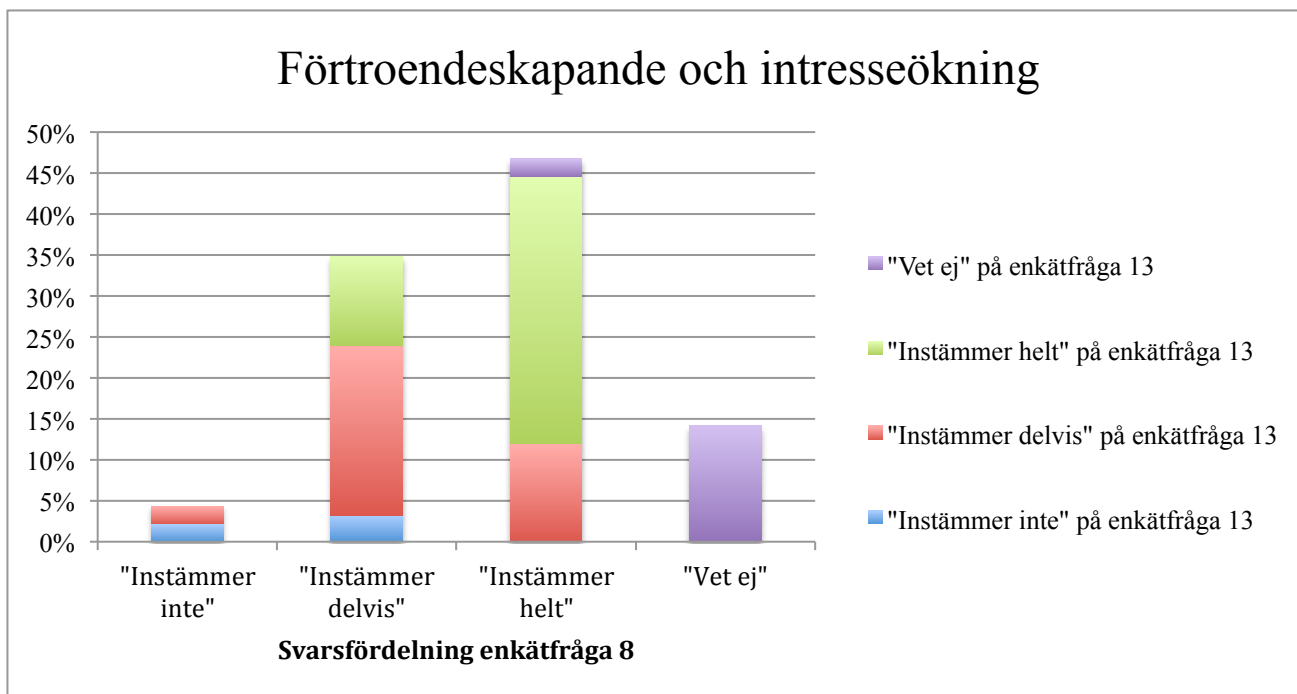
4.1.4 KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen

Svaren på fråga 8, *tabell 13*, åskådliggör att respondenterna anser att rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för revisionen och därmed det reviderade företagets redovisning. 80 % instämmer helt eller delvis i påståendet vilket visar att en majoritet av respondenterna menar att tilltron gentemot revisionen och redovisningen ökar då revisorns åtgärder i förhållande till komplexa redovisningsposter återges.

Tabell 13 – Enkätfråga 8

”Rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för revisionen och därmed det reviderade företagets redovisning”	Antal	Procent (%)
Instämmer inte	4	4,35
Instämmer delvis	32	34,78
Instämmer helt	43	46,74
Vet ej	13	14,13
Summa:	92	100

I teorin beskrevs KAM förtroendeskapande som en legitimerande åtgärd vilken förutsatte en aktiv användare för att medföra ett ökat förtroende. En sammanvägning av enkätfråga 8 och 13, illustreras i *figur 11*, visar på ett samband mellan intresseökning för revisionsberättelsen och huruvida respondenter uppfattade att rapporteringen av KAM resulterade i ett större förtroende för redovisningen.

Figur 11– Förtroendeskapande och intresseökning.

4.1.5 Förståelse för revisorns roll

Fråga 4 avser respondenternas förståelse för revisorns roll i ett börsnoterat bolag. Respondenternas svar tyder generellt på en bristande kunskap om granskarens uppgifter. Knappt hälften av respondenterna uppger att de enbart har en översiktlig förståelse endast 13 % anser sig förstå revisorns roll fullt ut, *tabell 14* presenterar inkomna svar.

Tabell 14 – Enkätfråga 4

”Anser du att du har en god förståelse för revisorns roll i ett börsnoterat företag?”	Antal	Procent (%)
Inte alls	6	6,52
Översiktligt	44	47,83
Till största delen	30	32,61
Helt	12	13,04
Summa:	92	100

Fördelat utifrån *ekonomisk erfarenhet* ger svaren en mer polariserad bild av respondenternas förståelse, se *tabell 15*. Gruppen med hög ekonomisk erfarenhet har över lag en god förståelse för revisorns roll medan övriga grupper i högre utsträckning uppger denna förståelse endast är översiktlig.

Tabell 15 – Förståelse fördelat efter erfarenhet

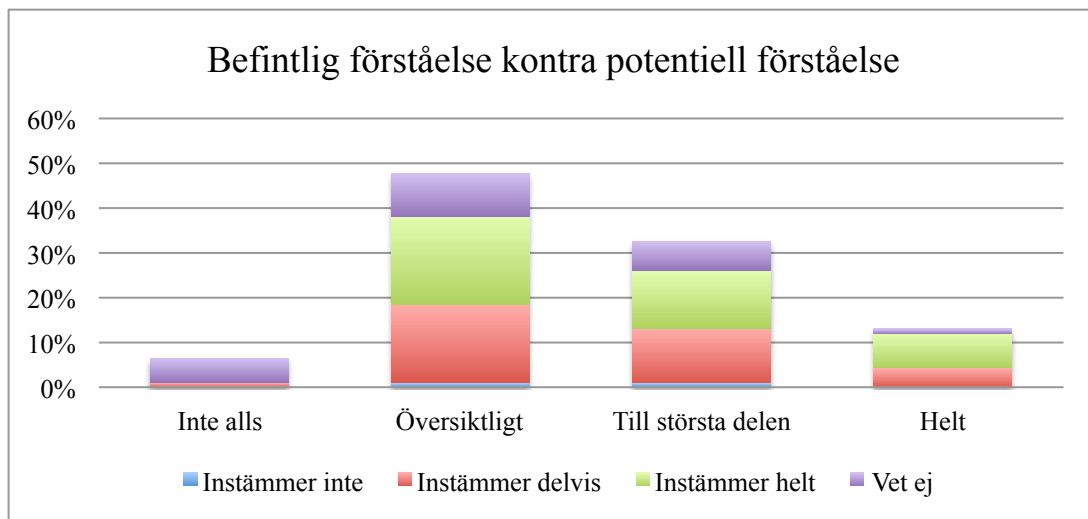
Förståelse för revisorns roll:	Ekonomisk erfarenhet			(%)
	Hög	Medel	Låg	
Inte alls	0,00	2,50	17,86	
Översiktligt	12,50	52,50	71,43	
Till största delen	50,00	37,50	10,71	
Helt	37,50	7,50	0,00	
Summa:	100	100	100	

Huruvida rapporteringen av KAM kan öka privata investerares förståelse för revisorns roll åskådliggörs genom svaren på fråga 9. Dessa visar, se *tabell 16*, att en överhängande majoritet av respondenterna anser att rapporteringen av KAM genom att beskriva revisorns åtgärder i förhållande till komplexa redovisningsområden helt eller delvis ökar förståelsen för dennes uppgifter.

Tabell 16 – KAM:s inverkan på förståelse

”Rapporteringen av KAM ger en bättre förståelse för vad revisorn gör”	Antal	Procent(%)
Instämmer inte	2	2,17
Instämmer delvis	32	34,78
Instämmer helt	37	40,22
Vet ej	21	22,83
Summa:	92	100

Vidare visar en jämförelse, *figur 12*, mellan befintlig förståelse, enkätfråga 4, och huruvida KAM ökar förståelsen för revisorns roll, enkätfråga 9, att respondenter med någon from av upplevd förståelse menar att KAM, i linje med IAASB:s intentioner bidrar till denna förståelse.

Figur 12– Enkätfråga 4 ställt mot enkätfråga 9.

4.1.6 Respondenter som svarat *vet ej*

Som svarsalternativ till samtliga påståenden i enkätens tredje del finns ett *Vet ej*-alternativ. Som förklarar i metodkapitlet har detta svarsalternativ valts för att framtvunga svar, i de fall då respondenterna inte känner att de inte har tillräcklig kunskap eller av andra anledningar inte kan bedöma vilket värde KAM i det specifika avseendet innebär i förhållande till dem, skulle försämra resultatets reliabilitet. Svaren i *Vet ej*-kolumnen varierar mellan 14-23 % med ett medelvärde på 18 %. I tabell 17 visas totalt antal *Vet ej*-svar uppdelat på fråga och ekonomisk erfarenhet.

Den fråga som respondenterna haft svårast att besvara, 23 % *Vet ej*, är fråga 12, vilken avser huruvida KAM kommer att föranleda vidare undersökning. Detta känns naturligt med tanke på att det kan tänkas bero på huruvida faktisk rapporterad KAM är intressant ur den privata investerarens perspektiv.

Vidare framgår att respondenter med låg ekonomisk erfarenhet är kraftigt överrepresenterade i *Vet ej*-kolumnen vilket härleds till att befintlig kunskap om revision är förhållandevis låg och därför upplevs svårigheter att bedöma förändringarnas inverkan.

Tabell 17 – *Vet ej*-svar fördelat utifrån ekonomisk erfarenhet

<i>Vet ej</i> -svar	Hög	Medel	Låg	(%)
Fråga 7	4,17	15,00	35,71	
Fråga 8	12,50	7,50	25,00	
Fråga 9	12,50	22,50	32,14	
Fråga 10	4,17	10,00	32,14	
Fråga 11	4,17	12,50	39,29	
Fråga 12	16,67	20,00	35,71	
Fråga 13	20,83	7,50	25,00	

4.2 Intervjuobservationer

Nedan presenteras de, för studiens frågeställningar, mest väsentliga synpunkter som framkom under hållna intervjuer. Båda de revisorer som intervjuats uppfyller satta erfarenhetskraven och representerar ett stort kunnande inom relevanta områden till följd av sina erfarenheter inom branschen. Intervjuobjekten behålls anonyma för att maximera värdet av delat innehåll utan att på något sätt riskera anseende och professionalitet.

Revisor A:

Auktoriserad revisor och delägare i Baker Tilly. Har arbetat som revisor sedan 2006 och varit auktoriserad sedan 2013.

Revisor B:

Auktoriserade revisor och senior medarbetare på PwC. Har arbetat som revisor sedan 2004 och varit auktoriserad sedan 2007.

Beträffande den befintliga revisionsberättelsen har de båda intervjuobjekten en snarlik syn på innehållet och anser att den i dagsläget fyller en funktion som kvalitetssäkring och förtroendeförstärkare. Även den standardiserade utformningen av revisorns uttalande ser de båda positivt på, Revisor B förklarar:

”Det är en fördel att den är standardiserad, för då borde det vara enklare att se om den avviker och det kanske är det många intressenter tittar på. [...] En ren revisionsberättelse ger ju ändå en komfort.”

I efterföljande diskussion kring den befintliga utformningen förklarar Revisor A att standardiseringen tenderar att göra revisionsberättelsen ointressant vilket minskar användares intresse för den:

”Den är inte så rolig att läsa och det är lite synd för det är nog många intressenter som inte bryr sig om att läsa den”

Ändå stödjer revisor A revisionsberättelsens standardiserade utformning och menar att subjektiva inslag riskerar att reducera jämförbarheten och öka risken för att revisorn förmedlar en felaktig bild av det reviderade företaget:

”Ja, jag tycker nog det för att det subjektiva kan ta över där annars där det kan bli svårare att jämföra bolagen beroende på vad de har haft för revisor och vad de har för rutiner på sina revisionsbyråer. Nu vet man lite grann att en revision är en revision som man brukar säga i branschen, medan där kan det leda till att det kan ge en felaktig bild av bolaget bara för att man har valt att lyfta fram någon fråga som man kanske är speciellt duktig på en viss byrå eller liknande.”

Vidare förklarar intervjuobjekten att själva revisionsprocessen inte kommer att förändras i någon väsentlig utsträckning till följd av rapporteringen av KAM. Däremot framhåller revisor

A att KAM kan innebära ett ökat fokus på rapporteringsfrågor vilket kan medföra positiva aspekter avseende revisionens kvalitet:

”Det kommer bli ett större fokus på rapporteringsdelen. Själva revisionen i sig tror jag inte kommer utföras på ett jätteannorlunda sätt. Man har ju ändå ISA i botten. [...] Jag tror att om man ska rapportera något offentligt så kommer man nog se till att ha riktigt, riktigt bra koll på det. För att det är ju det som kommer att ifrågasättas på bolagsstämmor och liknande längre fram. Så det tror jag säkert, att det kan höja kvaliteten till en viss del där.”

På frågor om vad som är mest komplicerat i en revision och huruvida dessa områden är vad som kommer att rapporteras som KAM i framtiden är intervjuobjekten fortsatt samstämmiga. Båda framhåller redovisningsposter och principer som rör intäktsredovisning, avsättningar och andra bedömningssituationer vilka kan medföra en risk för att redovisningen avviker från de faktiska omständigheterna. Revisor B berättar:

”Absolut bedömningar. Är det en komplex post som beror på många olika antaganden som ska klaffa så är det ju svårt. [...] Till exempel avsättningar, osäkerhet i storlek eller tid. Tvister kan det röra sig om, advokatbrev och så vidare. Där kan företagsledningen övertala en till att det är rimligt att sätta risken till över 50 % om de har starka grunder till det. Det är ett antagande och därmed en risk. Portföljvärdering kan vara ett annat exempel.”

På frågor som relaterar till avsedda fördelar med rapporteringen av KAM som IAASB identifierat anser båda intervjuobjekten att den ökade transparens som rapporteringen av KAM medför, i form av en förklaring av vad revisorn gjort för att revidera de områden som identifierats som KAM, kan öka förståelsen för revisorns uppgifter. Revisor A menar vidare att detta i teorin kan reducera revisionens förväntningsgap:

”Ja absolut, det borde göra det i teorin, det är ett steg i rätt riktning”

Även Revisor B tror att förväntningsgapet kan reduceras genom rapporteringen av KAM och framhäver att den ökade transparensen också kan ha positiva effekter på förtroendet och förtydligar:

”Får man då möjligheten att beskriva hur man gjort så blir det ju lite tydligare.”

Vidare diskuteras KAM:s möjlighet att hjälpa läsaren att tolka de finansiella rapporterna och ge en ökad inblick i det reviderade bolaget vilket båda intervjuobjekt framhåller som rapporteringen av KAM:s huvudsakliga fördel. Revisor A förklarar att KAM kan hänvisa till noter vilka avser bedömningar som kan påverka företagets resultat:

”Det tycker jag är positivt. För det är nog många som hoppar över det, och tittar alldeles för noga på omsättning och vinster. Och kanske missar värderingar som varit problematiska i balansräkningen som ju då påverkar resultatet. Så det tror jag är jättebra.”

Revisor B menar även att användares förståelse för det reviderade företaget kan öka och att revisorn genom KAM kan upplysa om risker som kan underlätta investerarens bedömning av företagen:

”Det är väl kanske en del intressenter som inte förstår att det handlar om bedömningar och hur mycket det kan påverka. Lyfts det upp så kanske ändå vissa bolag blir mer riskfyllda att investera i trots att man inte trott att där funnits någon risk från början. Så jag tror säkert att läsaren kan få en djupare förståelse.”

Båda intervjuobjekten anser vidare att viss förkunskap krävs för att kunna tillgodogöra sig informationen som förmedlas via KAM och instämmer i att användares bristande kunskap kan minska informationens användbarhet. Revisor B framhåller då vikten av praxisutveckling:

”Ja, det tror jag, så det är ju en utmaning. När praxis ska utvecklas, att få till det här på ett begripligt sätt. Annars har man ingen nytta av den här informationen”

Hot mot KAM praktiska värdeskapande diskuteras, båda intervjuobjekten betonar risken för att rapporteringen av KAM blir standardiserad vilket skulle minska dess nytta gentemot användarna. Revisor A framhäver att detta kan reducera KAM:s relevans och leda till att ett fåtal intressenter läser innehållet:

”Blir det som jag misstänker att det skulle kunna bli, väldigt standardiserat, så kanske inte så många läser det”

Revisor B instämmer i att en standardiserad utformning av KAM minskar dess relevans och förklarar att revisorn inte vill riskera att skada bolaget. Således kommer försiktighet tillämpas vid informationsutlämnandet:

”Det är väl det här med risken att man inte vill skada bolaget. Det som vi var inne på med utvecklingsbolag och fortsatt drift, där lyfter vi ofta fram att de är beroende av en viss finansiering för att överleva. Då har det hänt att de inte fått just den finansieringen på grund av vårt uttalande, och det scenariot vill man ju inte framkalla.”

Revisor A instämmer i att risken att skada bolaget är vad som kommer göra revisorer restriktiva i hur utförliga och individualiserade förklaringarna av KAM i praktiken blir:

”Det är ju lite synd, det är ju egentligen då man vill ha effekten av ett sådant här skifte. För att få alla att förstå att ”oj, det här var ju jättebra” och inte bara standardtexter. Men där tror jag finns ett motstånd, där är man för rädd att skada bolaget.”

5. DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras studiens resultat utifrån uppsatsens teoretiska referensram. Vidare analyseras enkätresultatet utifrån de synpunkter som framkom under intervjuerna för uppnå en djupare insikt i centrala aspekter av KAM:s användbarhet och värde i förhållande till privata investerare. Avslutningsvis diskuteras hot mot KAM:s praktiska värdeskapande följt av en redogörelse kring förslag till vidare forskning.

5.1 KAM:s övergripande värde

Tidigare studier visar på ett lågt intresse för revisionsberättelsen från dess användare (Gray et al., 2011; Asare & Wright, 2012; Chen et al., 2013). Studierna åskådliggör att få intressenter läser revisionsberättelsen vilket har härletts till dess begränsade informativa värde (Church et al., 2008; Carcello, 2012). Vidare menar Power (1997) att revisionens standardiserade kommunikation reducerar dess relevans vilket också förklarar dagens låga läsningsfrekvens. Respondenternas svar i enkätundersökningen åskådliggör, likt tidigare studier, ett knapphändigt engagemang i den befintliga revisionsberättelsen då många uppger att de sällan läser den i samband med ett investeringsbeslut. Fördelningen är förhållandevis lik den hos tidigare undersökningar (Carcello, 2012; Church, 2008) och pekar på att privata investerare, likt övriga användare, över lag inte uppfattar att dagens revisionsberättelse har ett väsentligt kommunikativt värde.

I den teoretiska referensramen presenterades två olika kommunikationsmedel genom vilka revisionens resultat kan kommuniceras till dess intressenter; *signalering* och *information* (Carrington, 2010). Revisionsberättelsens standardisering innebär vidare att *signalering* är det kommunikationsmedel som revisionen förmedlas via idag. Angreppsättet har varit omdebatterat under en längre tid och kritiker menar att rapporteringsformatet reducerar revisionens potentiella värde gentemot dess användare (Coram et al., 2011; Asare & Wright, 2012; Carcello, 2012).

Enkätundersökningen visar på ett brett stöd för rapporteringen av KAM och en positiv inställning till dess övergripande värde. Detta gäller oberoende av respondenternas ekonomiska erfarenhet vilket likt tidigare undersökningar (IAASB, 2015a) tyder på att användare, i detta fall privata investerare, efterfrågar en mer informativ revisionsberättelse. De privata investerarnas intresse för KAM samt uppfattningen av dess värdeskapande betonas än mer av den höga andelen respondenter som menade att intresset för revisionsberättelsen kommer att öka till följd av KAM:s införande. Vidare angav en majoritet av respondenterna att de helt, eller delvis, instämde i påståendet att rapporteringen av KAM kunde föranleda ytterligare undersökningar i de områden till vilka KAM relaterar. Därmed leder rapporteringen av KAM, likt IAASB:s intentioner, till ett engagemang som sträcker sig utöver revisionsberättelsen, vilket ytterligare understryker privata investerares uppfattade värdeskapande av KAM:s rapportering.

Relaterat till presenterad teori pekar enkätresultatet på att respondenterna ser ett värde i att revisionen kommuniceras genom en kombination av information och signalering, snarare än

enbart signalering. Detta bekräftar således tidigare studiers resultat som visar att signaleringen, i form av det standardiserade uttalandet, som den primära anledningen till den låga läsningsfrekvensen hos användare. De argument som lyfts fram till fördel för den standardiserade utformningen relaterar till att revisionens kvalitetssäkring riskerar att bli otydlig ifall den inte kommuniceras via ett standardiserat uttalande (RS 709 p.5SE). Även revisorerna lyfte under intervjuerna fram denna aspekt och menade att en mer individualiserad revisionsberättelse kunde resultera i subjektiva bedömningar vilket riskerade att försämra företagets jämförbarhet beroende på vilken revisionsbyrå som utfört revisionen. Dock betonade revisor A att standardiseringen bidrog till den låga läsningsfrekvensen samt att rapporteringen av KAM kunde öka revisionens kvalitet då det innebar ett större fokus på rapporteringsfrågor.

Vid tolkning av enkätresultatet antas att respondenterna inte uppfattar kvalitetssäkringen som mer svårtydlig då rapporteringen av KAM innefattar en förklaring av de åtgärder som tagits för att säkerställa en korrekt värdering av de områden vilka identifierats som KAM. Vidare skall introduktionstexten i avsnittet om KAM tydligt förmedla att dessa områden adresserats i revisionen och således omfattas av revisorns uttalande (IAASB, 2015d). Följaktligen uppnås den eftersträlvade tydligheten i revisorns kvalitetssäkring samtidigt som användares krav på en mer informativ revisionsberättelse tillgodoses. Det nya rapporteringsformatet skapar alltså genom en kombination av signalering och informationsgivning en mer informativ revisionsberättelse utan att göra avkall på kvalitetssäkringens tydlighet, vilket förklarar den överhängande majoritet av respondenterna som i ett generellt sammanhang var positiva till KAM och menade att dess rapportering ökar revisionsberättelsens kommunikativa värde.

5.2 KAM:s informationsvärde

I den teoretiska referensramen diskuterades revisionens funktion utifrån *revision som försäkran* och *revision som förbättring*. Teorierna utgår ifrån den informationsasymmetri som föreligger till följd av intressenters begränsade inblick i företagen och ser revisionen som ett sätt att hantera denna. I linje med det resonemang som fördes kring KAM:s inverkan på revisionens funktion i förhållande till dessa teorier ämnas framföra att KAM syftar till att reducera informationsasymmetrin och förändra revisorns roll till den av en informationsmedlare snarare än endast en kvalitetssäkrare. Rapporteringen av KAM styr då revisionens funktion mot en förbättrande aktivitet då dess syfte är att reducera informationsasymmetrin direkt och inte hantera den principal-agentproblematik som diskuterades i utifrån teorin om *revision som försäkran*. Således eftersträvas, genom rapporteringen av KAM, en bättre insikt i de reviderade företaget som hjälper användare att förstå de faktiska förhållandena i företaget. KAM fungerar i detta avseende som ett komplement till redovisningen vilket ökar dess kvalitet genom att förmedla information som underlättar förståelsen för redovisningen och hur denna relaterar till företagets verksamhet.

För att rapporteringen av KAM ska reducera informationsasymmetrin krävs dock att den information som förmedlas är relevant och tillgodoser användares behov. Tidigare undersökningar visar på att användare efterfrågar fler upplysningar från revisorn (Carcello,

2012; Vanstraelen, Schelleman, Meuwissen & Hofmann 2012). Carcello (2012) finner vidare i sin studie att 79 % av tillfrågade användare vill ha upplysningar som relaterar till de redovisningsområden som omfattas av bedömningar och uppskattningar från företagsledning. I ISA 701 utläses att områden vars värdering präglas av bedömningar och uppskattningar från företagsledningen särskilt ska beaktas i samband med att revisorn väljer ut de områden som ska presenteras som KAM (IAASB, 2015b). Således är det troligt att många KAM kommer att relatera till sådana redovisningsfrågeställningar vilket även gavs som ett exempel på den typ av områden som KAM kunde omfatta i enkätens förklaringsmaterial. Revisorerna instämde under intervjuerna i denna bedömning och menade att komplicerade värderingar vilka var föremål för subjektiva bedömningar från företagsledningen var de primära områden som kommer att behandlas i rapporteringen av KAM. IAASB tycks därför, i detta avseende, ha gjort en korrekt bedömning av investerarens informationsbehov vilket återspeglas av enkätundersökningens resultat som visar att en majoritet av respondenterna anger att rapporteringen av KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget. Denna aspekt framhöll även revisorerna som KAM:s huvudsakliga fördel och menade att rapporteringen av KAM kunde uppmärksamma privata investerare på, samt hjälpa dem att förstå, sådana redovisningsvärderingar som påverkade företagets resultat.

Vidare visar en fördelning av respondenternas svar utifrån ekonomisk erfarenhet att privata investerare med hög ekonomisk erfarenhet i högre utsträckning ser ett större värde i den information som förmedlas via KAM. Tolkningen av detta resultat är att det krävs en interpretation av information och således viss förkunskap för att denna skall innebära en förbättrad inblick och en fördjupad förståelse av den reviderade verksamheten. Detta kunskapskrav kan då begränsa KAM:s informationsvärde i förhållande till oerfarna investerare vilket förklarar utfallet av enkätundersökningen. Intervjuobjekten menade att de utökade upplysningarna kunde vara till nytta för alla intressenter men delar uppfattningen att ett förkunskapskrav kan begränsa dess nytta i förhållande till oerfarna användare. Revisor A markerade i samband med detta vikten av praxisutveckling för att göra informationen begriplig och användbar för alla intressenter.

Att ett förkunskapskrav kan krävas för att informationen skall vara användbar betonas vidare då respondenterna tillfrågades huruvida KAM förmedlar användbar information vid ett investeringsbeslut. Över lag visade undersökningen att så var fallet, då 80 % instämde helt eller delvis i det angivna påståendet vilket var förväntat med bakgrund av den höga andel som angav att KAM gav en bättre inblick i det reviderade företaget. Respondenter som instämde helt hade dock markant minskat i jämförelse med föregående fråga då endast 38 % instämde helt i att informationen var användbar vid ett investeringsbeslut i kontrast till de 56 % som instämde helt i att KAM gav en bättre inblick i det reviderade bolaget. Vidare belyser en fördelning utifrån *ekonomisk erfarenhet* att diskrepansen beror på att respondenter med låg erfarenhet inte ser lika positivt på informationens användbarhet vilket stödjer uppfattningen att informationen kräver vissa förkunskaper för att göras användbar.

Sammantaget visar studien att privata investerare ser ett informativt värde i rapporteringen av KAM och att IAASB korrekt identifierat investerarens informationsbehov i detta avseende. Relaterat till de teorier som tillämpades för att förklara revisorns funktion ur denna aspekt

tyder enkätresultatet på att privata investerare gagnas av en skiftning i revisionens funktion från försäkran till förbättring. Som diskuterat i den teoretiska referensramen menas även att privata investerare potentiellt har ett större värde av informationen då de till följd av sitt begränsade inflytande är helt beroende av information via de officiella kanalerna då de inte likt större ägare och institutionella investerare kan föra en dialog med företagets ledning.

5.3 KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen

IAASB har betonat vikten av KAM:s möjlighet att öka revisionsprocessens transparens vilket kan leda till att intressenter får ett större förtroende för revisionen (CFA, 2013). I uppsatsens teoretiska referensram diskuterades revisionens förtroendeskapande funktion utifrån perspektiven *revision som komfort* och *revision som legitimering*. Det vill framhållas att båda begreppen, komfort och legitimering, anspelar på det förtroende som användare sätter till redovisningen till följd av att den reviderats. Vidare låter sig det förtroende som revisionen skapar genom den befintliga revisionsberättelsen bäst beskrivas i termer av komfort, då revisorns kommunikation förmedlas i enlighet med ett standardiserat format och således utgör en signal som skapar förtroende för redovisningen.

Förtroendet härstammar då ur revisorn i egenskap av expert såväl som en oberoende aktör snarare än dennes rapportering. Vidare innebär detta att användaren, i detta fall privata investerare, är en passiv part i förtroendeskapandet då denna inte tolkar informationen utan endast genom revisorns signal försäkras sig om att redovisningen är tillförlitlig. Rapporteringen av KAM innebär i detta avseende en skiftning i hur revisionen skapar förtroende för redovisningen. Då revisorn genom KAM ges ett nytt medium att beskriva vilka åtgärder som tagits i förhållande till komplexa redovisningsfrågor möjliggör KAM användare att självmant granska revisorns åtgärder och avgöra huruvida dessa, i användarens mening, är tillräckliga för att säkerställa redovisningens trovärdighet. Således skapas förtroendet för de reviderade rapporterna framöver genom såväl revisorn som dennes rapportering. Detta beskrivs i teorin som en legitimerande åtgärd från revisorn vilket genom användarens tolkning av informationen kan skapa ett större förtroende för redovisningen.

Utifrån det komfortorienterade perspektivet framhölls att rapporteringen av KAM riskerade att göra intressenter osäkra inför redovisningen då allt annat än den signal vilken en ren revisionsberättelse utgör riskerade att minska komforten. Detta perspektiv kommer av synen på användaren som en passiv part som inte heller efterfrågar information om revisionsprocessen och relaterar till den tydliga kvalitetssäkring som kommunikation genom signalering innebär. Således är de olika teorierna motstridiga i hur förtroendet för redovisningen skapas på bästa sätt.

Resultatet av enkätundersökningen visar att respondenterna anser att rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för revisionen och därmed den reviderade redovisningen genom att beskriva hur komplexa områden hanterats. Överstående betonades av revisor B som framhöll att den ökade transparensen gjorde revisionen tydligare vilket kunde innebära ett ökat förtroende för redovisningen. Den ökade transparensen har därmed i förhållande till privata investerare den effekt som eftersträvas i detta avseende. Enkäten visade även, som

ovan redogjort för, att respondenternas intresse och engagemang i förhållande till revisionsberättelsen ökade till följd av rapporteringen KAM. Detta förutsätts vara ett villkor för enkätundersökningens utfall i denna fråga då rapporteringen av KAM fordrar en aktiv användare för att innebära ett ökat förtroende. Detta samband åskådliggörs tydligare genom en vägning av respondenternas svar i fråga 8 och 13 vilka visar att respondenter vars intresse för revisionsberättelsen ökar till följd av KAM i högre utsträckning även menar att rapporteringen av KAM ökar förtroendet för redovisningen. Således styrks uppfattningen att förtroendeskapaandet förutsätter en aktiv användare vilken självmant tolkar revisorns information. I förhållande till de förtroendeorienterade teorierna innebär resultatet att privata investerare ser positivt på det förändrade förtroendeskapaandet. Således förefaller ett mer legitimerande förtroendeskapaande som förmedlas via information, snarare än ett komfortorienterat som förmedlas via signaler, vara att föredra i förhållande till privata investerare då det utökade engagemang vilket detta förtroendeskapaande ställer krav på inte tycks begränsa dess effektivitet.

5.4 Förståelse för revisorns roll och KAM:s inverkan på förväntningsgapet

Enkätundersökningen åskådliggör en bristande förståelse för revisorns faktiska uppgifter då en stor andel av respondenterna uppgav att de endast hade en översiktlig kunskap om revisorns roll i ett börsnoterat bolag. Tidigare studiers (Monroe & Woddeliff, 1993; Porter, 1993; Manson & Zaman, 2001; Gold et al. 2012) resultat pekar på att förväntningsgapet till största delen beror på en bristande förståelse för revisorns roll och uppgifter varför enkätresultatet, extensivt tolkat, visar att populationen privata investerare, likt förväntat, omfattas av förväntningsgapet.

Vidare visade en fördelning av respondenternas svar utifrån *ekonomisk erfarenhet* på stora skillnader i den upplevda förståelsen mellan de olika grupperna. Respondenter med hög ekonomisk erfarenhet hade över lag en god uppfattning av revisorns roll men förståelsen falnade i takt med den ekonomiska erfarenheten då respondenter med medel och låg ekonomisk erfarenhet uppgav en sämre förståelse. Även detta resultat överensstämmer med tidigare studier som funnit att användares förståelse för revisorns roll är starkt sammankopplat med ekonomisk erfarenhet (Monroe & Woddeliff, 1993; Porter, 1993; Manson & Zaman, 2001; Gold et al. 2012).

Enkätundersökningen åskådliggjorde vidare att en majoritet av respondenterna menade att rapporteringen av KAM genom att beskriva revisorns åtgärder i förhållande till komplexa redovisningsområden kunde öka förståelsen för revisorns uppgifter. Respondenter med någon form av upplevd förståelse ansåg att denna beskrivning gav en bättre förståelse för vad revisorn gör. Ett flertal forskare menar att revisionens förväntningsgap egentligen kan klassificeras som ett utbildningsgap då det kan reduceras genom utbildningsinsatser som syftar till att öka användares förståelse för revisorns uppgifter (Epstein & Geiger, 1994; Vanstraelen et al., 2012).

Rapporteringen av KAM tycks i detta avseende ha en sådan utbildande effekt i förhållande till privata investerare. Intervjuade revisorer poängterade att förståelsen för revisorns uppgifter bör öka till följd av KAM vilket, understödjer synen på KAM:s utbildande aspekt. Detta innebär vidare att studiens resultat, i kombination med resultatet av tidigare undersökningar (Epstein & Geiger, 1994; Vanstraelen et al., 2012), visar på att förväntningsgapet kan reduceras genom rapporteringen av KAM.

5.5 Hot mot KAM:s praktiska värdeskapande

Denna studie har genomgående utgått ifrån att KAM i praktiken kommer att tillämpas på det sätt som avses i enlighet med ISA 701 avseende individualiserade och företagsspecifika KAM-texter. Resultatet pekar då generellt på att rapporteringen av KAM tillför ett stort värde till revisionsberättelsen ur privata investerare perspektiv och uppfyller det önskvärda värdeskapandet avseende en förbättrad inblick i det reviderade företaget, ökat förtroende för redovisningen och en bättre förståelse för revisorns uppgifter. En förutsättning för att dessa värden i praktiken skapas är dock att den faktiska rapporteringen uppfyller de anspråk och kriterier som genom ISA 701 ställs avseende rapporteringens utformning (IAASB, 2015d).

KAM praktiska värdeskapande är nämligen beroende av att de texter som produceras är såväl företagsspecifika som relevanta utifrån användares behov. Under processen att utveckla KAM har flera kritiska röster hörts som menar att KAM i slutändan riskerar att mynna ut i standardiserade och intetsägande texter (IAASB, 2015c). Bakgrunden till detta tvivel grundar sig i den omfattande skadeståndslagstiftning som revisionen omfattas av vilken kan resultera i en ovilja hos revisorer att offentliggöra information som kan riskera att skada bolaget. Bo Hjalmarsson (Balans, 2015), ordförande i FAR:s policygrupp beskriver problemet:

”Här har vi den inneboende konflikten i den nya revisionsberättelsen, som å ena sidan ska ge mer, samtidigt som en revisor i normalfallet inte kan ge mer än vad som redan är känt, på grund av risken att skada bolaget.”

Även revisorerna framförde liknande synpunkter och menade att det faktiska informationsutlämnandet riskerade att bli knappt och standardiserat på grund av risken att skada bolaget. Problematiken kommer alltså av en ovilja från revisorerna att förmedla information som kan tolkas som kritik av företagets redovisningsprinciper eller värderingar. Detta kan i förhållande till teorin om *revision som förbättring* härledas till att revisorerna till följd av skadeståndslagstiftningen i ABL (SFS 2005:551) känner sig osäkra i rollen som informationsmedlare. För att motverka detta fenomen spelar utvecklingen av praxis en avgörande roll varför IAASB tillsammans med revisionsbranschen i slutändan bär ansvaret för att säkerhetsställa att de avsedda fördelarna i praktiken realiserar.

5.6 Förslag till vidare forskning

Det kommande införandet av KAM ger upphov till en mängd intressanta forskningsfrågor utöver det som studerats i denna uppsats. Dess användbarhet ur andra intressentperspektiv är ett exempel då exempelvis banker och andra långivare kan se ett annorlunda värdeskapande i KAM i kontrast till de värden som rapporteringen skapar i förhållande till privata investerare.

Andra forskningsuppslag som bygger på privata investerares nytta av KAM lämpar sig troligen bäst att bedriva om några år. Denna studies utförande har i vissa avseenden begränsats av respondenternas bristande kunskap om vad KAM innebär. En uppföljande studie kring hur privata investerare uppfattar rapporteringen av KAM efter att det tillämpats vore därför intressant då deras kunskap om KAM då förväntas vara högre. Undersökningen har vidare utgått från att KAM i praktiken kommer att rapporteras på det sätt som avses och resultatet visar därför enbart KAM:s teoretiska värde. Till följd av den risk som föreligger för att KAM blir standardiserat och därmed intetsägande kan en framtida studie centreras kring KAM:s faktiska värdeskapande i förhållande till privata investerare då vetskap om huruvida de befärade riskerna avseende standardiserade och informationsfattiga texter aktualiseras eller inte finns.

6. SLUTSATSER

I detta avslutande kapitel sammanfattas studiens centrala fynd och uppsatsens frågeställningar besvaras utifrån den ovan förda diskussionen. Vidare resoneras kring studiens kontribution samt resultatens användbarhet.

6.1 Studiens slutsatser

6.1.1 KAM:s övergripande värde

Studien visar att rapporteringen av KAM tillför ett stort värde till revisionsberättelsen utifrån privata investerares perspektiv då enkätresultaten åskådliggör en positiv respons avseende KAM:s övergripande värdeskapande. Att ytterligare information än den *signalering* som i dagsläget förmedlas genom revisionsberättelsens standardiserade utformning anses gynnsamt av en stor majoritet av respondenterna talar till fördel för en mer informativ revisionsberättelse vars resultat kommuniceras via en kombination av *information* och *signalering*. Privata investerares uppskattade värde av KAM betonas vidare av ett ökat intresse för revisionsberättelsen till följd av det uppdaterade innehållet. Många respondenter uppgav även att rapporteringen av KAM kan föranleda ytterligare undersökningar relaterat till rapporterade områden. Sammantaget tyder resultaten på att rapporteringen av KAM ökar revisionsberättelsens användbarhet för privata investerare. Dess värdeskapande kan sedermera delas upp i informationsvärde, förtroende och förståelse.

6.1.2 KAM:s informationsvärde

Studiens resultat visar att privata investerare ser ett informativt värde i den information som kommuniceras via rapporteringen av KAM. Såväl respondenterna i enkätundersökningen som de revisorer som intervjuades menar att KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget och således kan reducera den informationsasymmetri som uppstår till följd av privata investerares begränsade möjlighet att övervaka företagets drift. Detta antyder att IAASB korrekt identifierat investerares informationsbehov och att privata investerare ser positivt på en förändring av revisorns roll till att gå mot en informationsmedlare snarare än endast en kvalitetssäkrare. Vidare åskådliggjordes ett kunskapskrav för att omsätta den information som förmedlades via KAM till användbar information vid ett investeringsbeslut. Detta begränsar informationsvärdet i gentemot oerfarna privata investerare.

6.1.3 KAM:s inverkan på förtroendet för redovisningen

Rapporteringen av KAM medför även ett ökat förtroende för den reviderade redovisningen. Respondenterna uppgav att genom en beskrivning av vilka revisionsåtgärder som tagits i förhållande till komplexa redovisningsområden skapas ett större förtroende för revisionen och följaktligen till den reviderade redovisningen. Detta ökade förtroendeskapande förutsätter en aktiv användare i kontrast till det förtroende som skapas genom revisorns signalering där användaren utgör en passiv part. Detta samband styrks av ett påvisat samband mellan ökat intresse för revisionsberättelsen och huruvida respondenter uppfattar att rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för redovisningen. Det ökade förtroende som studien

åskådliggör tolkas således i samband med de privata investerarnas ökade engagemang i förhållande till revisionsberättelsen och tyder på att ett *legitimerande* förtroendeskapande, snarare än ett *komfortorienterat*, är att föredra ur privata investerares perspektiv.

6.1.4 KAM:s inverkan på förväntningsgapet

Slutligen visar undersökningen på en bristande förståelse för revisions roll i ett börsnoterat företag. Denna förståelse tolkas sedermera extensivt utifrån föregående studiers resultat och visar att intressentgruppen privata investerare omfattas av förväntningsgapet. Vidare demonstrerar en fördelning av respondenternas förståelse utifrån ekonomisk erfarenhet att förståelsen för revisions roll och uppgifter är starkt korrelerat med ekonomisk erfarenhet vilket överensstämmer med tidigare studiers fynd. Undersökningen åskådliggör vidare att privata investerares förståelse för revisorns uppgifter ökar till följd av rapporteringen av KAM vilket i kombination med tidigare studiers resultat visar att KAM reducerar revisionens förväntningsgap.

6.2 Studiens kontribution

Studiens resultat visar alltså på att rapporteringen av KAM tillför ett stort värde till revisionsberättelsen utifrån privata investerares perspektiv och kan reducera informationsasymmetrin, öka förtroendet till redovisningen och reducera förväntningsgapet. Till följd av de i diskussionen beskriva riskerna relaterat till huruvida KAM i praktiken kommer att utformas på det sätt som IAASB avser åskådliggör studiens enbart privata investerares teoretiska nytta av KAM. Slutsatserna är således ett teoretiskt bidrag till den existerande revisionsforskningen men kan i förlängningen få praktiska implikationer. Då undersökningen visar att privata investerare drar nytta av den utökade rapporteringen kan dess resultat användas för att motivera revisorer att verka för en ändamålsenlig rapportering av KAM.

REFERENSER

- Akerlof, G. (1970) The Market for "Lemons": *Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, The Quarterly Journal of Economics, Volume 1, s. 54-68.
- Aktiespararna. (2011) Sveriges Aktiesparares riksförbund, Årsredovisning 2011. Stockholm.
- Almer, E. D., & Brody, R. G. (2002). *An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers*. Managerial Auditing Journal, 17(8), s. 478-486.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.
- Andersson, Å. Larsson, L. -M. (2004) *Revisionsberättelsens nytta vid beslutsfattande*. Magisteruppsats. Handelshögskolan Göteborgs Universitet.
- Asare, S. K. & Wright, A. M. (2012) Investors', Auditors', and Lenders' *Understanding of the Message Conveyed by the Standard Audit Report on the Financial Statements*. Accounting Horizons. 26 (2), s.193-217.
- Balans (2015) *Nya revisionsberättelsen*. Tillgänglig: <http://www.tidningenbalans.se/nyheter/nya-revisionsberattelsen/> (Hämtad: 2015-02-11)
- Best, P. J., Buckby, S. & Tan, C. (2001) *Evidence of the audit expectation gap in Singapore*. Managerial Auditing Journal, 16(3), 134-144.
- Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2002) *Varför vetenskap?: Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen* (2. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Boynton, W. C. & Johnson, R. N. (2006) *Modern auditing: Assurance services and the integrity of financial reporting* (8. ed.). Hoboken, N.J: Wiley & Sons.
- Bryman, A. (2006) *Integrating quantitative and qualitative research: How is it done?* Qualitative Research. SAGE Publications. London, Thousand Oaks.
- Bryman, A. & Bell, E. (2011) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2012) *Social research methods*. 4e uppl. OUP Oxford.
- Brännström, D. (2012) *Revisorn måste sticka ut*. Personligt om näringsliv och samhälle, 11 Oktober. Tillgänglig: <http://danbrannstrom.se/revisorn-maste-sticka-ut/> (Hämtad: 2015-02-04)

- Carcello, J. V. (2012) *What Do Investors Want from the Standard Audit Report?* CPA Journal, 82 (1), s. 22-28.
- Carnegie, G.D. & Napier, C.J. (2010) Traditional accountants and business professionals: *Portraying the accounting profession after Enron*. Accounting, Organizations and Society 35 (3), s. 360-376.
- Carrington, T. (2010) *Revision*. 1. uppl. Malmö: Liber.
- Cassel, F. (1996) Den reviderade revisorsrollen: *En oren berättelse*. Stockholm: Nerenius & Santérus.
- Catasús, B., Hellman, N. & Humphrey, C. (2013) *Revisionens roll i bolagsstyrningen*. Stockholm: SNS Förlag.
- Causholli, M., & Robert Knechel, W. (2012) *An Examination of the Credence Attributes of an Audit*. Accounting Horizons, 26(4), 631-656. doi: 10.2308/acch-5026 (Hämtad: 2015-03-09)
- CFA (2013) *Auditor's Reporting Model*, Chartered Financial Analyst. Tillgänglig: <http://www.cfainstitute.org/Comment%20Letters/20131230.pdf> (Hämtad: 2015-04-02)
- Chen, L, Jones, K. L, Michas, P, Pawlewicz, R. & Pevzner, M.B. (2013) Comments by the Auditing Standards Committee of the Auditing Section of the American Accounting Association on the IAASB Proposal: *Improving the Auditor's Report*. Current Issues in Auditing: Vol. 7, No. 1, s. C11-C20.
- Church, B. K., Davis, S. M., & McCracken, S. A. (2008) The Auditor's Reporting Model: *A Literature Overview and Research Synthesis*. Accounting Horizons, 22 (1) s. 69-90.
- Cicourel, A.V. (1982) *Interviews, surveys and the problem of ecological validity*. American Sociologist, 17, s. 11-20.
- Coram, P. J., Mock, T. J., Turner, J. L., & Gray, G. L. (2011) *The Communicative Value of the Auditor's Report*. Australian Accounting Review, 21(3), s. 235-252.
- Dahmström, K. (2005). *Från datainsamling till rapport : Att göra en statistisk undersökning* (4., [utök. och aktualiserade] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Dixon, R., Woodhead, A. D., & Sohlman, M. (2006) *An investigation of the expectation gap in Egypt*. Managerial Auditing Journal, 21(3), s. 293-302.
- Eichenseher, J.W. och D. Shields, (1985) *Corporate director liability and monitoring preferences*. Journal of Accounting and Public Policy, Vol. 4, Nr. 1, Vår 1985, s. 13-31.

- Eilifsen, A., Messier, W. F., Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2009) Auditing and assurance services (2. International ed.). Maidenhead: McGraw-Hill Education.
- Ejlertsson, G., & Axelsson, J. (2005) Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik (2. [omarb.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Epstein, M. J., & Geiger, M. A. (1994) *Investor views of audit assurance: recent evidence of the expectation gap*. Journal of Accountancy, 177(1), s. 60-66.
- EU-kommissionen. (2010) Revisionspolitik: Lärdomar från krisen GRÖNBOK (Vol. KOM 561). Bryssel.
- EU-kommissionen. (2011) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning: om särskilda krav avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse FÖRSLAG (Vol. KOM 779). Bryssel.
- FAR. (2013) Revisionsberättelsen startskottet för ett angeläget lärande. Halmstad: Bulls Graphics.
- FAR (2014) Samlingsvolymen 2014: Revision. Stockholm: FAR Förlag AB.
- FEE (2014) Opening a discussion: The future of audit and assurance. Federation of European Accountants. Tillgänglig:
http://www.fee.be/images/Future_of_Audit_and_Assurance_Discussion_Paper_1402.pdf
 (Hämtad: 2015-03-12)
- Flint, D. (1988) Philosophy and principles of auditing: an introduction. Basingstoke: Macmillan Education.
- Frank, K.E., Lowe, D.J., & Smith, J.K. (2001) *The expectations gap: Perceptual differences between auditors, jurors and students*. Managerial Auditing Journal, 16 (3), s. 145-149.
- Gold, A., Gronewold, U., & Pott, C. (2012). *The ISA 700 Auditor's Report and the Audit Expectation Gap - Do Explanations Matter?* International Journal of Auditing, 16(3), s. 286-307.
- Gray, G. L., Turner, J. L., Coram, P. J., & Mock, T. J. (2011). *Perceptions and misperceptions regarding the unqualified auditor's report by financial statement preparers, users, and auditors*. Accounting Horizons, 25 (4).
- Hammersley, M. (1996) *The relationship between qualitative and quantitative research: paradigm loyalty versus methodological eclecticism*. Handbook of Qualitative Research Methods for Psychology and the Social Sciences. Leicester: BPS Books.
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (1997) Forskningsmetodik : om kvalitativa och kvantitativa metoder (2., [rev. och utök.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Humphrey, C., Moizer, P., & Turley, S. (1993) *The Audit Expectations Gap in Britain: An Empirical Investigation*. Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK), 23(91A), s. 395-411.

IAASB (2011). Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change Consultation Paper (Vol. International Federation of Accountants). New York.

Tillgänglig:

https://www.ifac.org/system/files/publications/exposure-drafts/CP_Auditor_Reporting-Final.pdf (Hämtad: 2015-02-04)

IAASB (2012), Invitation to Comment – Improving the Auditor’s Report. International Federation of Accountants (IFAC). Tillgänglig:

https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor_Reporting_Invitation_to_Comment-final_0.pdf (Hämtad: 2015-02-04)

IAASB (2015a), Auditor Reporting – Key Audit Matters. International Federation of Accountants (IFAC). Tillgänglig:

<http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf> (Hämtad: 2015-02-04)

IAASB (2015b), The New Auditor’s Report – Overview of the New and Revised Auditor Reporting Standards and Related Conforming Amendments. International Federation of Accountants (IFAC). Tillgänglig:

<http://www.ifac.org/publications-resources/slide-presentation-support-iaasb-s-new-and-revised-auditor-reporting-standard> (Hämtad: 2015-02-04)

IAASB (2015c), Reporting on Audited Financial Statements – New and Revised Auditor Reporting Standards and Related Conforming Amendments. International Federation of Accountants (IFAC). Tillgänglig:

<https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/Basis%20for%20Conclusions%20-%20Auditor%20Reporting%20-%20final.pdf> (Hämtad: 2015-02-04)

IAASB (2015d), International Standard on Auditing 701 Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor’s Report (ISAs). International Federation of Accountants (IFAC). Tillgänglig: http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/ISA-701_2.pdf (Hämtad: 2015-02-04)

Jensen, M.C. och W.H. Meckling, (1976) *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure*. Journal of Financial Economics, Vol. 3, Nr. 4, s. 305-360.

Johansson-Lindfors, M.-B. (1993) Att utveckla kunskap: om metodologiska och andra vägval vid samhällsvetenskaplig kunskapsbildning. Lund: Studentlitteratur.

- Layder, D. (1993) *New Strategies in Social Research: An Introduction and Guide*. Cambridge: Polity.
- Lee, T.H., & Ali, A.M. (2008) *The Evolving Role of Auditors: Where do we go from here?* Accountants Today, s. 20-24.
- Lee, T.H., Ali, A. & Bien, D. (2009) *Towards an Understanding of the Audit Expectation Gap*. ICFAI Journal of Audit Practice, 6(1), s. 7-35.
- Liggio, C. D. (1974) *The expectation gap: The accountant's Waterloo*. Journal of Contemporary Business, 3, s. 27-44.
- Lin, Z. J., Tang, Q. och Xiao, J. (2003) *An experimental study of users' responses to qualified audit reports in China*. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 12 (1).
- Mangione, T.W. (1995), *Mail surveys: Improving the Quality*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Manson, S., & Zaman, M. (2001). *Auditor communication in an evolving environment: going beyond sas 600 auditors' reports on financial statements*. British Accounting Review, 33, s. 113-136.
- McEnroe, J. E., & Martens, S. C. (2001). *Auditors' and Investors' Perceptions of the "Expectation Gap."* Accounting Horizons, 15(4), s. 345-358.
- Menon, K. och D.D. Williams, 1994. *The Insurance Hypothesis and Market Prices*. The Accounting Review, Vol. 69, Nr. 2, April 1994, s. 327-342.
- MIA (2011) *Narrowing the Audit Gaps: A Call for Change*, Malaysian Institute of Accountants. Tillgänglig:
http://www.mia.org.my/new/downloads/news/mia/2011/07/18/Narrowing_the_Audit_Gaps.pdf (Hämtad 2015-04-01)
- Monroe, G.S., & Woodliff, D.R. (1993). *The effect of education on the audit expectation gap*. Accounting & Finance, 33, s. 61-78.
- Monroe, G. S., & Woodliff, D. R. (1994). *An empirical investigation of the audit expectation gap: Australian evidence*. Accounting & Finance, 34(1), s. 47-74.
- Morgan, D.L. (1998). *Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research*. Qualitative Health Research, 8, s. 362– 376.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Porter, B. (1991): *Narrowing the audit expectation-performance gap: A Contemporary Approach*. Pacific Accounting Review, Vol. 3, No. 1 June 1991.

Porter, B. (1993). *An Empirical Study of the Audit Expectation - Performance Gap*. Accounting & Business Research, 24 (93), s. 49-68.

Porter, B., Ó hÓgartaigh, C., & Baskerville, R. (2012). *Audit Expectation-Performance Gap Revisited: Evidence from New Zealand and the United Kingdom. Part 1: The Gap in New Zealand and the United Kingdom in 2008*. International Journal of Auditing, 16(2), s. 101-129.

Porter, B., Ó hÓgartaigh, C., & Baskerville, R. (2012), *Audit Expectation-Performance Gap Revisited: Evidence from New Zealand and the United Kingdom. Part 2: Changes in the Gap in New Zealand 1989-2008 and in the United Kingdom 1999-2008*. International Journal Of Auditing, s. 215.

Power, M. (1997). *The audit society. Rituals of verification*. Oxford: Oxford University Press.

Repstad, P. (2007) *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Revision: en praktisk beskrivning. (2005) Stockholm: FAR förlag.

Revisionshandboken: vägledning vid revision av mindre företag. (2014) Stockholm: FAR Akademi.

Sandelowski, M. (2000). *Focus on Research Methods: Combining Qualitative and Quantitative Sampling, Data Collection and Analysis Techniques in Mixed-Method Studies*. Research in Nursing & Health 23, s. 246–255.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). *Research methods for business students* (5. ed.). Harlow: Financial Times Prentice Hall.

SFS 2005:551. Aktiebolagslag. Stockholm: Justitiedepartementet.

Svenning, C. (2003). *Metodboken: Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling : klassiska och nya metoder i informationssamhället: källkritik på Internet* (5., omarb. uppl. ed.). Eslöv: Lorentz.

The economist (2013). *The origins of the financial crisis*.

Tillgänglig: <http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article> (Hämtad: 2015-03-17)

Thomassen, M., & Retzlaff, J. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi* (1. uppl. ed.). Malmö: Gleerups utbildning.

Trost, J., & Hultåker, O. (2007). Enkätboken (3., [rev. och utök.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Meuwissen, R., & Hofmann, I. (2012). *The Audit Reporting Debate: Seemingly Intractable Problems and Feasible Solutions*. *European Accounting Review*, 21(2).

Wallace, W.A. (1980) *The economic role of the audit in free and regulated markets*. The Touche Ross and Co. Aid to education program, Reprinted in *Auditing Monographs*. New York: Macmillan Publishing Co, 1985.

Öhman, P. (2007). Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman, (Doktorsavhandling, Mittuniversitetet, Department of Social Sciences).

APPENDIX

Appendix A - Enkäten

Enkätundersökning– Revisionsberättelsen

Vi är två studenter vid ekonomihögskolan på Lunds Universitet som skriver en magisteruppsats inom ämnet revision. Denna enkät riktar sig till medlemmar i Aktiespararna och syftet är att undersöka privata investerares åsikter om de kommande förändringarna i revisionsberättelsen. Enkäten består av 13 frågor och tar ca 5 minuter att besvara.

Jonathan Strömbäck
Jonathan.stromback@gmail.com

Viktor Fellnäs
fellnasviktor@gmail.com

Del 1 – Bakgrundsfaktorer

1. Uppskatta din erfarenhet av att investera i aktier i förhållande till andra medlemmar.
Ringa in det svarsalternativ som stämmer bäst

Låg 1 2 3 4 5 Hög

2. Har du praktisk erfarenhet av bokföring och/eller redovisning?
Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Ja, i yrket Ja, utanför yrkeslivet Nej

3. Utbildningsnivå
Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Högskola Högskola Gymnasiet Grundskola
inriktning ekonomi annan inriktning

Del 2 – Dagens revisionsberättelse

4. Anser du att du har en god förståelse för revisorns roll i ett börsnoterat företag?
Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Inte alls Översiktligt Till största delen Helt

5. Läser du innehållet i revisionsberättelsen vid ett investeringsbeslut?
Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Aldrig Sällan Ibland Ofta Alltid

6. ”När jag läser revisionsberättelsen är jag bara intresserad av om den är ren/oren*”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst Vet ej
Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt

*En ”ren” revisionsberättelse innebär att revisorn intygar att företagets redovisning är upprättad i enlighet med god redovisningssed och ger en rättvisande bild av företagets finansiella ställning. Med en ”oren” revisionsberättelse vill revisorn förmedla att så inte är fallet. En ”oren” revisionsberättelse innebär alltså att företagets redovisning är missvisande.

Del 3 – De kommande Förändringarna

Från och med 2016 kommer revisionsberättelsen för börsnoterade företag att förändras i ett antal avseenden. Den mest väsentliga förändringen är att den kommer att innehålla ett nytt avsnitt där revisorn ska rapportera så kallade Key Audit Matters (KAM). KAM är redovisningsposter som är av stor betydelse för det reviderade företags finansiella ställning och som på olika sätt varit problematiska att revidera. Det kan till exempel handla om tillgångar som värderats genom att företagsledningen gjort uppskattningar eller att det på andra sätt finns en risk att det bokförda värdet inte korrekt speglar det faktiska värdet. Avsnittet kommer att innehålla en förklaring till varför redovisningsposterna var problematiska i revisionen samt vad man har gjort för att säkerställa att de redovisas korrekt.

7. ”Rapporteringen av KAM känns onödig då det viktiga ändå är huruvida revisionsberättelsen är ren eller oren”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

8. ”Rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för revisionen och därmed det reviderade företags redovisning”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

9. ”Rapporteringen av KAM ger en bättre förståelse för vad revisorn gör”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

10. ”Rapporteringen av KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

11. ”Rapporteringen av KAM ger användbar information vid ett investeringsbeslut”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

12. ”Rapporteringen av KAM kan leda till ytterligare undersökning inom dessa områden från min sida”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

13. ”Rapporteringen av KAM kan öka mitt intresse för revisionsberättelsen”

Kryssa i det svarsalternativ som stämmer bäst

Instämmer inte Instämmer delvis Instämmer helt Vet ej

Tack för din medverkan!

Appendix B – Enkät svar

1. Uppskatta din erfarenhet av att investera i aktier i förhållande till andra medlemmar:	Antal	Procent
1	4	4,35%
2	12	13,04%
3	47	51,09%
4	18	19,57%
5	11	11,96%
Summa:	92	100,00%
2. Har du praktisk erfarenhet av bokföring och/eller redovisning?	Antal	Procent
Ja, i yrket	31	33,70%
Ja, utanför yrkeslivet	19	20,65%
Nej	42	45,65%
Summa:	92	100,00%
3. Utbildningsnivå:	Antal	Procent
Högskola inriktning ekonomi	34	36,96%
Högskola annan inriktning	41	44,57%
Gymnasiet eller motsvarande	16	17,39%
Grundskola	1	1,09%
Summa:	92	100,00%
4. Anser du att du har en god förståelse för revisorns roll i ett börsnoterat företag?	Antal	Procent
Inte alls	6	6,52%
Översiktligt	44	47,83%
Till största delen	30	32,61%
Helt	12	13,04%
Summa:	92	100,00%
5. Läser du innehållet i revisionsberättelsen vid ett investeringsbeslut?	Antal	Procent
Aldrig	14	15,22%
Sällan	30	32,61%
Ibland	34	36,96%
Ofta	12	13,04%
Alltid	2	2,17%
Summa:	92	100,00%

6. "När jag läser revisionsberättelsen är jag bara intresserad av om den är ren/oren"	Antal	Procent
Instämmer inte	14	15,22%
Instämmer delvis	25	27,17%
Instämmer helt	33	35,87%
Vet ej	20	21,74%
Summa:	92	100,00%
7. "Rapporteringen av KAM känns onödig då det intressanta ändå är huruvida revisionsberättelsen är ren eller oren"	Antal	Procent
Instämmer inte	43	46,74%
Instämmer delvis	27	29,35%
Instämmer helt	5	5,43%
Vet ej	17	18,48%
Summa:	92	100,00%
8. "Rapporteringen av KAM skapar ett större förtroende för revisionen och därmed det reviderade företagets redovisning"	Antal	Procent
Instämmer inte	4	4,35%
Instämmer delvis	32	34,78%
Instämmer helt	43	46,74%
Vet ej	13	14,13%
Summa:	92	100,00%
9. "Rapporteringen av KAM ger en bättre förståelse för vad revisorn gör"	Antal	Procent
Instämmer inte	2	2,17%
Instämmer delvis	32	34,78%
Instämmer helt	37	40,22%
Vet ej	21	22,83%
Summa:	92	100,00%
10. "Rapporteringen av KAM ger en bättre inblick i det reviderade företaget"	Antal	Procent
Instämmer inte	2	2,17%
Instämmer delvis	24	26,09%
Instämmer helt	52	56,52%
Vet ej	14	15,22%
Summa:	92	100,00%

11. "Rapporteringen av KAM ger användbar information vid ett investeringsbeslut"	Antal	Procent
Instämmer inte	2	2,17%
Instämmer delvis	38	41,30%
Instämmer helt	35	38,04%
Vet ej	17	18,48%
Summa:	92	100,00%
12. "Rapporteringen av KAM kan leda till ytterligare undersökning inom dessa områden från min sida"	Antal	Procent
Instämmer inte	10	10,87%
Instämmer delvis	31	33,70%
Instämmer helt	29	31,52%
Vet ej	22	23,91%
Summa:	92	100,00%
13. "Rapporteringen av KAM kan öka mitt intresse för revisionsberättelsen"	Antal	Procent
Instämmer inte	5	5,43%
Instämmer delvis	32	34,78%
Instämmer helt	40	43,48%
Vet ej	15	16,30%
Summa:	92	100,00%

Appendix C - Intervjumall

Intervjumall

Bakgrundsfrågor

Berätta lite om dig själv och dina erfarenheter av revisionsyrket.

- Hur länge har du arbetat med revision?
- Vilken är din roll på firman?
- Vad har du för typ av kunder?

Har du någon egen investeringserfarenhet?

Revisionsberättelsen idag

Hur ser du på revisionsberättelsen idag och vilket syfte fyller den?

- Anser du att en standardiserad utformning är mest lämplig för detta syfte?
-
- Skulle en mer informativ revisionsberättelse vara av värde?

Skulle du vilja se några förändringar av revisionsberättelsen avseende innehåll eller struktur?

Rapporteringen av KAM

Kommer rapporteringen av KAM att innebära några väsentliga förändringar för revisorns arbetsätt?

Vad brukar vara mest problematiskt vid en revision?

Är det den typen av saker som skulle kunna rapporteras som KAM i framtiden?

Kan du ge ett exempel på något du stött på i ditt arbete som skulle rapporteras som en KAM ifall regelverket hade varit tillämpligt då?

Vad tror du kommer vara vanliga KAM för dina klienter?

Vilka ser du som de primära intressenterna av KAM?

- Vad tror du om privata investerare inom området?

För- och nackdelar med KAM

IAASB har uttalat att rapporteringen av KAM kommer att innebära följande fördelar:

- Ökad transparens av revisionen.
- Guida läsaren till områden som omfattas av uppskattningar och värderingar från företagsledningen eller som krävt särskild uppmärksamhet i revisionen. Detta ska hjälpa läsaren att förstå de finansiella rapporterna och öka deras förståelse för den reviderade verksamheten.
- Möjliggöra vidare kommunikation med företagsledningen inom dessa områden.

Ökad transparens

Tror du att rapporteringen av KAM kan leda till en bättre förståelse för vad revisorn gör? D.v.s. minska *förväntningsgapet*, kan detta vara speciellt fördelaktigt i förhållande till privata investerare?

Kan rapporteringen av KAM öka användares förtroende för revisionen och därmed det reviderade företags redovisning?

Ökad förståelse för den reviderade verksamheten

Tror du att rapporteringen av KAM kan ge revisionsberättelsens läsare en bättre förståelse för de finansiella rapporterna och den reviderade verksamheten?

D.v.s. minska *informationsgapet* mellan företagsledningen och revisionsberättelsens användare?

Är detta möjligt att uppnå med tanke på att revisorn inte ska förmedla information som inte tidigare är känd? Hur stort värde kan detta bidra med?

Möjliggöra vidare kommunikation

Tror du att rapporteringen KAM kommer att föranleda vidare kommunikation mellan intressenter och företagsledningen i dessa områden?

Delar du IAASB:s bedömning av dessa fördelar?

Ser du några andra fördelar med att rapportera KAM?

Finns det några nackdelar/risker med att rapportera KAM?

Tror du att det finns en risk att användare uppfattar att rapporteringen av KAM underminerar revisorns uttalande? Alltså, mindre tydligt ifall den är ren eller oren.

Det har från flera håll framförts en oro för att språket i KAM riskerar att bli standardiserat och att de förväntade fördelarna därmed går förlorade, vad tror du om detta?

Vad kan det bero på?

Key Audit Matters

– en privat angelägenhet?

Från och med 2016 står revisionsberättelsen inför omfattande förändringar. Balans har träffat studenterna Viktor Fellnäs och Jonathan Strömbäck på magisterprogrammet i *Financial Accounting*, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Med stundande karriärer inom revisionsbranschen har de tillsammans avslutat sina studier med ett examensarbete rörande förändringarna kring fenomenet *Key Audit Matters* och dess nedslag för privata investerare i fokus.

Varför behövs en uppdatering av revisionsberättelsen?

Strömbäck: Dagens revisionsberättelse fyller visserligen idag en fungerande funktion som kvalitetssäkring av årsredovisningen. Däremot kan den upplevas något otydlig och enligt våra efterforskningar är det relativt få intressenter som över huvud taget läser den i nuvarande form.

Fellnäs: Mycket av den information som det är tänkt att KAM ska förmedla finns förvisso redan i företagets finansiella rapporter, men för ett otränat öga kan de vara svåra att hitta då en hel årsredovisning kan vara väldigt omfattande.

Vilka är de tänkta fördelarna med rapporteringen av KAM?

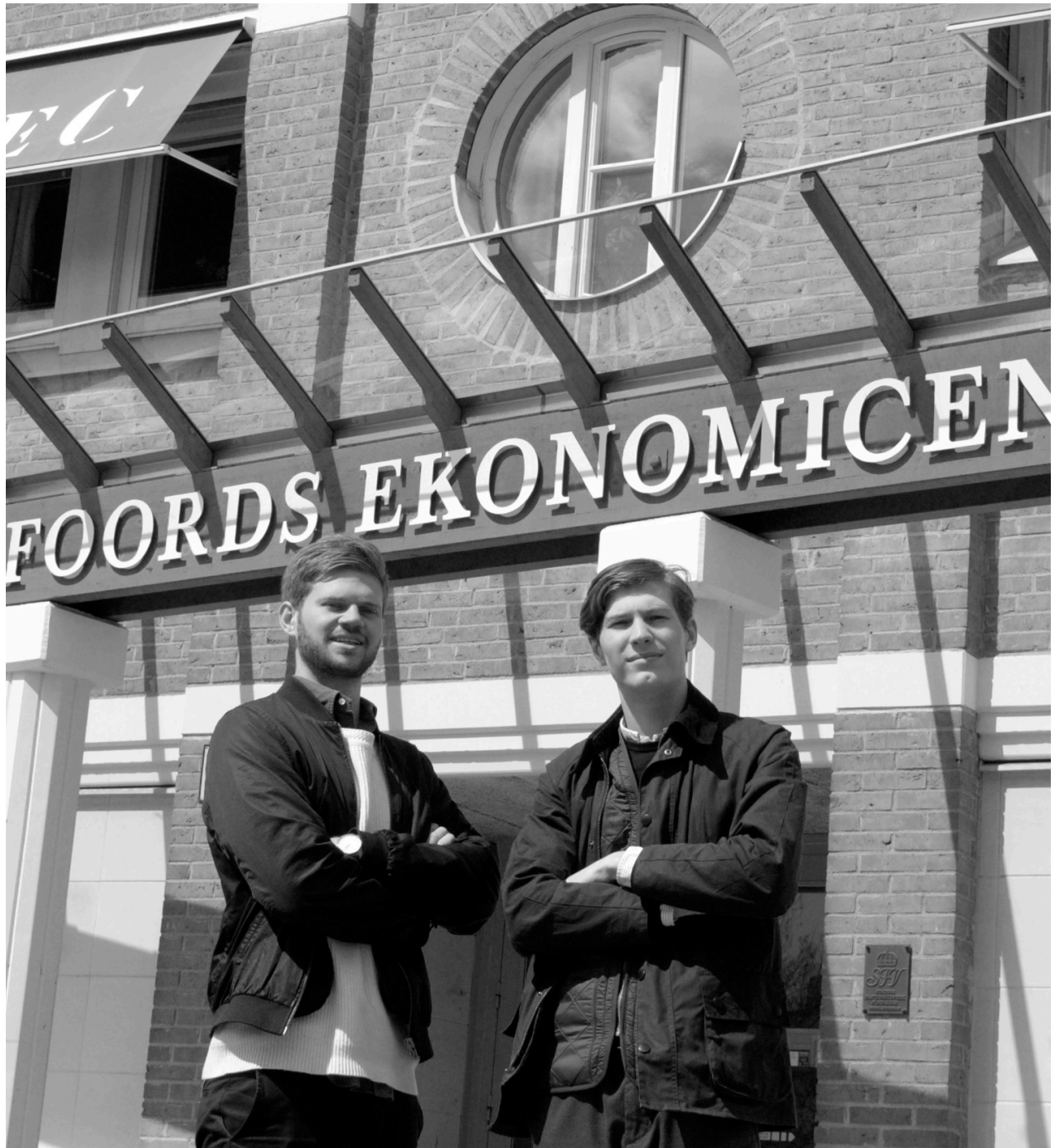
Strömbäck: Man pratar framförallt om att minska de gap som finns mellan användare och producenter av revisionsberättelsen. Exempelvis *förväntingsgapet*, alltså skillnader i vad läsaren förväntar sig av revisorns arbete kontra vad hon eller han faktiskt gör. En ökad transparens är ett uttalat mål som vi funnit nåbart, på grund av mer information och ökad tydlighet helt enkelt.

FAKTA:

KEY AUDIT MATTERS

Key Audit Matters, KAM är redovisningsposter som är av stor betydelse för det reviderade företagets finansiella ställning och som på olika sätt varit problematiska att revidera.

Det kan till exempel handla om tillgångar som värderats genom att företagsledningen gjort uppskattningar eller att det på andra sätt finns en risk att det bokförda värdet inte korrekt speglar det faktiska värdet.

Fellnäs: Nästa så kallade gap som dyker upp i teorin är *informationsgapet*, det vill säga skillnader i föreställningar mellan revisionsberättelsens användare och det reviderade bolagets ledning. Man vill med hjälp av KAM guida läsaren till de områden som omfattas av uppskattningar eller värderingar i rapporterna, samt de som krävt extra uppmärksamhet. Genom förtydligande av dessa poster tyder våra resultat på att både kommunikation med

ledningen och en djupare förståelse för både organisation och arbetssätt bör kunna öka efter införandet av förändringarna.

Vad är KAM:s största potentiella nytta för just privata investerare?

Fellnäs: I vår studie har privata investerare definierats som personer som investerar egna pengar, exempelvis små- och pensionssparande. Med företagsspecifika uttalanden om komplicerande

redovisningsposter under en egen rubrik i revisionsberättelsen lyfts områden en småsparare kanske inte annars hade tagit i beaktning vid ett investeringsbeslut.

Strömbäck: IAASB ser investerare som revisionsberättelsens främsta intressenter. Många stirrar sig säkert blinda på nyckeltal som rör resultat och omsättning vid beslutsfattande, men bakom dessa finns en hel del annat. Rapporteringen av KAM bidrar till mer information och bör således alltid vara välkommet ut ett investerarperspektiv.

Finns det några nackdelar?

Fellnäs: Givetvis finns en överhängande risk att de kommande uttalandena bli standardiserade, därmed kan hela syftet med KAM gå förlorat. Ett intressant steg blir hur praxis i branschen utvecklas, vår studie tyder på en hög grad av försiktighet från praktiserande revisorer. Man vill inte uttala sig om något som i längden kan skada bolaget som revideras. När de första rapporterna publiceras kommer det troligen därför vara någorlunda restriktivt, känslan är att ingen vill skriva en hel roman direkt.

Strömbäck: Oro har uttryckts kring eventuella kunskapsbarriärer. Likadant där, mycket av KAM:s övergripande värde kan komma att försvinna om publicerad text är för avancerad och standardiserad för att användare på olika nivåer ska kunna ta till sig innehållet.

Slutligen, vad tar ni främst med er från undersökningen?

Strömbäck: Vår studie visar klart och tydligt på en övergripande positiv inställning till rapporteringen av KAM. Framförallt från del delen av forskningens som bedrivits mot gruppen privata investerare. Vi har exempelvis funnit att en stor del av de men något mindre ekonomisk erfarenhet ser sig potentiellt som mycket större användare av informationen i revisionsberättelsen efter förändringarnas implementering.

Fellnäs: Även de som idag anser sig ha bättre koll på revisionsbranschen ser i stor utsträckning en majoritet av fördelar med KAM. Kort och gott är information och värdet av denna om den presenteras på ett begripligt sätt eftertraktad. Det kanske inte är så förvånande, men med tanke på den låga läsningsfrekvens som finns idag känns resultatet intressant för alla inblandade.

Strömbäck: Praktiserande och professionella i branschen har även de en positiv inställning till förändringarna enligt våra efterforskningar. En del fallgropar finns underförstått på vägen, men om praxis får utvecklas i rimlig takt bör den totala nyttan av KAM:s införande vara till gagn för alla berörda intressenter.

